

וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו

ספר קול יהודה

קול יהודה זאת המחברת דרושים אשר דרשתי בעוניי בשרתי צדק בקהל רב. בשבת תשובה ושבת זכור ושבת הגדול כמנהגן של ישראל עם גדול ורב. ודרושים לבר מצוה מאשר חנן אלהים את עבדו, יהא רעוא שיקובלו ברצון לפני האל יתברך מושיע ורב. והכל ליקבהו ולעשות נחיר לפניו ית' ואני תפילתי מהאל מושיע ורב. גדול העצה ורב. שיעזרני להוציא לאור את יתר הפליפה ויהיו כל מעשינו לשם שמים ונקתי מפשע רב. ואת צמח דוד עבדך מהרה תצמיה ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו להחיות עם רב. יראו עינינו וגל לבנו בקבוץ נדהינו ממורה וממערב. אכירה, כיד הצבי יהודה חיים הכהן מסלתון היי, בן לעטר מרן אבא הרהיג עזרא הכהן מסלתון וצוקיר.

פה קהיר (מצרים) יע"א

נדפס בדפוס

הצעיר, יוסף בן יחזקאל האמין סיט

שנת התרצ"ז לפ"ג

Imprimerie JOSEPH HESKIEL HAMED, Caire - 1937.

ומצותיה. הוא לקיים בראשית ברא אלהים את. רוצה לומר ראשית הכל לדבר אמת סופי תיבות ברא אלהים את שזוהר וישמר לדבר אמת דוקא דשפת אמת תכון לעד ועל ידה יהיה עליו חותמו של הקב"ה שוהו חותמו יתברך חותם אמת יהי רצון שיזכנו האל לקיים את התורה תורת אמת לשמה ובוה נזכה לנאולה שלימה בענלא וזמן קריב אמן.

דרוש א לשבת זכור

אשר ציוה ה' לתת להם ביום משחו אותם מאת בני ישראל חוקת עולם לדורותם זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים.

איתא בפסיקתא על פסוק הלא ידעת אם לא שמעת וז"ל פסוק זה מרבר בעמלק והמן שיצא מחלציו. אמר לו הקב"ה רשע נזדוונת לבני לא ידעת בנסים שעשיתי להם במצרים שנאמר וידעו מצרים כי אני ה'. גם לא ידעת בנסים שעשיתי להם בים שנאמר שמעו עמים ירנזון וכו' גם מאז לא פתחת אוזניך לא שמעת שירה שאמרו לי ישראל בים שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל וכו' אלא ידעת ושמעת אלא שאקה קשה עורך כי ידעתי כי בנוד תבנוד וכו' עד כאן.

ידללו העברים ויודו היהודים על הגסים והנפלאות. אשר הפליא ה' בחסדו הגדול לעשות נפלאות גדולות נדיל העצה רב העלייה לעשות עמנו לטובה אות. בהכרית זרע עמלק שורש פורה ראש וזה לך האות. כי שמש ומנן ה' צבאות. ובפרט כשישראל עושין

לעשות תשובה וללמוד בתורה ככל הצורך. וזה שאמר שיאמר האדם אם כח אבנים כחי אם בשרי נחוש לסבול עול התורה והמצות. אף אתה אמור לו. אם ננבים באו לך לביתך אם שודדי לילה. וכי אתה אומר הלא ינבנו דים. ואיני זו ממקומי דאין לי כח. אלא ודאי שתתנבר כארי לעשות ככל הבא מידך להציל. אם כן גם בתשובה צריך האדם לשוב ולעשות ככל הבא מידו לעשות. שיחשוב האדם שכל המקרים שיהיו בעולם חולאים וצרות כי"מ הכל הוא מסיבת עונותיו של אדם והאל יתברך נזיר כל אלו לסיבת עונותינו ולא במקרה חיה הלא תראה אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. כך גם כן אם יהיה רעה כי"מ כמו חולאים ואיזה צרה שתהיה והי לא ציוה דודאי הכל מאיתו יתברך. ולכן צריך האדם שישוב בתשובה ויאמר אם אבא באוהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי עד אמצא מקום להי. שיחזיר שכינתו וישכון בבתחילה להשרות שכינתו יתברך עליו. אלא דעיקר התשובה שתתקבל לפניו יתברך היא שתמיד יקבל עליו השב בתשובה שידבר דוקא אמת כי קרא כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. וזה שאמר דיקבל עליו לומר אם תרכנה שפתי עולה ולשוני אם יהנה רמיה אלא תמיד שומר פיו ולשונו מכל דיבור איסור ולשון הרע וכווצא. ובוה זוכה להשראת שכינה ממש. ומה אפילו אם חיו יבוא לידי איזה חטא כי אין צדיק בארץ איש יעשה טוב ולא יחטא. עם כל זה כיון שזכה להשראת שכינה ה' לא יחשוב לו עון. וזה שאמר אם בעליו עמו הוא השראת שכינה לא ישלם דקימא לן שמירה בבעלים פסור. ואדרבא ה' נותן לו שכרו משלם. וזה שאמר אם שכיר הוא בא בשכרו.

וזהו סמיכות התורה סופא לתחילה לעיני כל ישראל בראשית ברא אלהים. דרוצה לומר לעיני כל ישראל לקיים את התורה

עד בא השמש ויחלוש יהושוע וכו' דכשראו ישראל דבזמן שהיו משעבדים לבם לשמים היו מנבירים ידיו של משה והם מתנברים. וזמן נבורתם היו בזמן תוקף שליטת המזלות ומתיחסים לשמש שהוא ניכר לכל, או האמינו שה' יודע מה בלב כל אחד ואחד ומשנית בפרטי התחתונים הנשמיים וראיה לזה דבעת כיוון לבם לה' יפקוד ה' על צבא המרום במרום וכו' במרום תוקפו ונבורתו. וזה שאמר ויהי ידיו אמונה שהיו ידיו של משה סיבת האמונה בה' שהוא שידר המערכות וידע מחשבותם שבלב. שהרי כששבו בלבם לה' ידים משה ידו ונבר ישראל בזמן תוקף שליטת המזל. וזה שאמר עד בא השמש רוצה לומר בזמן שליטת השמש וזוה וראו כל עמי הארץ יד ה' הגדולה לבצל הוראת המזלות והושפל עמלק. ואם היו אין ישראל עושים רצונו של מקום ויהיה מצד המערכה איזה צרה וצוקה על ישראל והקביה אינו מושיעם או יאמרו בנויים מבלתי יכולת ה' לשרד המערכות ואין בידו היו להושיעם.

ובזה פירש כוונת מה שאמרו בפרק קמא דמנילה על פסוק בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתוכה נעשה שונאו של הקביה מך ואין מקרה אלא הקביה שנאמר המקרה במים עליותיו עד כאן. ויש לדקדק מאי קקיל עד שתירץ לן בשביל וכו' אלא דהכא בנס פורים יש קושיא גדולה לאלהינו אם בנס יציאת מצרים שהנס היה להוציאנו מעבדותם לחירות עשה אותות ומופתים וכמה וכמה מכות גדולות ושידה המערכות לנאול אותנו משעבוד לנאולה. והן עתה שהנס הוא ממות לחיים יחד כל ישראל למה עשה הנס הגדול והאדיר בדרך טבע על ידי אהבת אסתרו ועל ידי איגרות ראשונות כי לולי איגרות ראשונות נס פליטה לא היתה לו. על זה השיב מהאי קרא בעצלתים ימך המקרה

עושין רצונו של מקום אני גודעה יד ה' הגדולה לעיני כל העמים ומפליא לעשות אותות ומופתים חוץ מהטבע ושירוד המערכות על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה באדמה. **אשר** בזה יובן כוונת מדרש פסיקתא וז"ל הלא ידעת אם לא שמעת. מדבר בעמלק ועשיו שיצא מחלציו. אמר לו הקביה רשע נדוונת לבני לא ידעת בנסים שעשיתי להם במצרים שנאמר וידעו מצרים כי אני ה'. גם לא ידעת בנסים שעשיתי להם בים שנאמר שמעו עמים ירנון. גם מאז לא פתחת אוזניך לא שמעת שירה שאמרו לי ישראל בים שנא' או ישר משה ובני ישראל אלא ידעת ושמעת אלא שאתה עם קשה עורף כי ידעתי כי בנוד חבנוד וכו' עד כאן. ויש לדקדק למה ליה להביא לו כל הנסים האלו. ויובן בהקדים מה שפירש מעלת עמרת ראשי מיד הרב כמוהו י"ל בכוונתו מאמר רכותינו ז"ל על פסוק וידי משה כבדים ויקחו אבן וכו' והיה כאשר ירים משה ידו ונבר ישראל וכו' וכו' ידיו של משה עושות מלחמה היו או שוכחות מלחמה אלא כל זמן שהיו ישראל משעבדים את לבם לשמים היו נוצחים וכו' ויש לדקדק אמאי תלה הדבר בלבם אלא שישראל בזמן ההוא היו היו ספקקים בהשגחתו יתברך וכמו שאמר הכתוב ועל נכותם את ה' לאמר ה' יש ה' בקרבנו אם אין. ופירשו ז"ל אם יודע מה בלבנו שהיו סוכרים שחיו אין הקביה משנית בתחתונים כלל שאינו מכיר בפרטים התחתונים שהם נשמיים ושפלים. ולכן בא זרון הוא שפן עמלק הרשע. וכשהיו מאמינים ומדביקים לבם בה' ושבים בתשובה בלבם. היו ידיו של משה מקילים וננבחים יותר מידי עשיו הוא עמלק לשרד המערכות ולנצחו. והוא דידוע שהיה מכשף גדול ובירר חיילותיו בכשפים וכא בזמן תוקפו לפי מערכת צבא השמים. וזהו כוונת הפסוק ויהי ידיו אמונה

קי קור דרוש א לשבת זכור יהודה

המקרה. בשביל עצלות שהיתה להם לישראל שלא עסקו בתורה ולא רצו עשות רצונו של מקום נעשה שונאו של הקב"ה מך כיון שאין עושה רצונו של מקום חיו אינו יכול לעשות הנס בגלוי אלא מרחם עליהם בדרך טבע על ידי איגרות ראשונות ועל ידי אסתר כאהבתו אותה ועל ידי זה יאמרו בנויים חיו מבלתי יכולת ה' לבטל הטבע והמערכה. ואף על פי שהוא מקרה במים עליותיו. והאש והמים שהם שונאים זה את זה ושנים יחד לא יכונה ועם כל זה עושה שלום במרומיו ומבטל טבעם בשמים אש ומים. והאומות עתה לא ישניחו בזה. או יאמרו דחיו עתה לא נשאר בו כח לשרד המערכות ולבטל הטבע כדי לעשות נסים ונפלאות. והעיקר הוא לפי שישראל אינם עושים רצונו יתברך ולזה כיון רש"י ז"ל שפירש מה שאמר נעשה מך אמר כמי שלא היה יכול להושיע. ער כאן.

עוד נקדים מה שאמרו ז"ל במדרש ורבינו בחיי סדר בשלח על פסוק ויאמינו בה' ובמשה עבדו. דלכך ציוה ה' יתברך למשה ואתה הרים את ממצ' ונפה את ירך. לסלקו מידו לפי שהיו מהעם מחוסרי אמנה שאומרים שאין כח ביד משה לקרוע את הים אלא בכח המטה. שבו הכה היאור ובו עשה כל המכות וכיון שבאו לים אמר לו הקב"ה הרם את מטך סלקו שלא יאמרו וכו' ולכן ויאמינו בה' ובמשה עבדו דקשה והא כתיב ויאמן העם באלהים ובמשה. אלא שחזרו ולא האמינו שאמרו דהלא חכמי מצרים והחרטומים עשו כמה במשה ולכן הוצרך עתה לומר שבקריעת ים סוף האמינו ע"כ. וכן אמרו ז"ל שאפילו עמים עובדי עבודה זרה הודו שהי' הוא בעל היכולת ומשנה הטבע כרצונו ע"ע. עוד שם על פסוק כי בא סוס פרעה וכו' נמשך לתחי' השירה או ישיר משה וכו' כאשר בא סוס פרעה וכו' כי בעת שהמצריים מוכעו בים סוף

ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים היו משוררים השירה הזאת על דרך תנו עוז לאלהים יעויין שם.

וקדו כוונת מדרש פסיקתא הלא ידעת אם לא שמעת מדבר בעמלק והמן. דהנה עמלק שבא להלחם בישראל שלא היה חושש חיו לאלהי ישראל כי הוא יריב דיבם וישרד מערכי השמים וישנה הטבע. לויא אמר לו הקב"ה רשע נדוונת לבני לא ידעת בנסים שעשיתי להם במצרים שנאמר וירעו מצרים וכו' דמוכה מהם שינוי הטבע כמו מכת הכרד ואיך מתלקחת בתוך הכרד וכיוצא כמטר לא ניתך ארצה וכו' וכי תימא דאכתי דילמא לאו מוכרת הוא מהם כיכ דמצינו לכויכ שעשו חכמי פרעה בן וכמו שנים ישראל אחר שאמר ויאמן העם חזרו ולא האמינו בו לזה אמר גם לא ידעת בנסים שעשיתי להם בים שנאמר שמעו עמים ירנוון. וישראל גם בן ויאמינו בה' ובמשה עבדו. דראו שהרים משה את המטה שנעשה בה מכות מצרים. ואין זה אלא דיש בידו יתברך לשרד המערכות ולשנות הטבע וגם הוא אל יהיה בופח בנבירתו כי אז ינבית כנשר וכו' משכ אורידהו וכו'. וכי תימא דאפשר שהיו תשש כחו ואין עוד ביכולתו עוד והא ראי' דמלחמתו עמהם בדרך טבע. על זה אמר גם לא שמעת שירה שאמרו לפני שנאמר או ישיר משה וכו' כאשר בא סוס פרעה ושירת ישראל עושה רושם למעלה ע"ד תנו עוז לאלהים לשמוע אל הרינה ואל התפילה וגם עתה בהכין לבם לשמים והיה כאשר ירים משה ידו בתפילה וגבר ישראל. וזה רמו מאמר ז"ל אשר קרך בדרך הוקירך בפני אומות העולם.

ומדרי"א ז"ל רמו אשר קרך בדרך הוקירך בפני אומות העולם. דהנה קודש ישראל לה' וכל אוכליו יאשמו וכל העמים יראה ורעד יבוא בם מנגוע בהם כי כל הנגוע בהם

קול

דרוש א לשבת זכור

יהודה קיא

בהם כנוגע בבת עינו כביכול. אכן עמלק הרשע עשה בפריצות דהוא המועל הראשון ונהנה מההקדש יעוין שם.

ויש להמתיק הענין לעניות דעתי בהקדים לפרש כוונת המן הרשע באומרו למלך אתשורוש. ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ורתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם. אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול על ידי עושה המלאכה להביא אל ננוי המלך ויאמר המלך הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. ויש לדקדק במה שאמר ישניו ולא אמר יש עם אי. גם תיבת אחד יתור נפיש דעם הוא לשון יתיר. גם מיש מפוזר ומפורד בין העמים מאי איכפת ליה בזה. ומיש בכל מדינות מלכותך. מנימ אם גם הם בשאר מדינות. גם במה שאמר ורתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אי. מהו דתו של מלך ומהו דתיהם. ורבותינו זיל אמרו דאמר לו המן מפקי לשתא בשהיי פהיי שבת היום מסח היום ואת דתי המלך אינם עושים. שאינם נותנים כרנא למלכא. ולכן למלך אין שוה להניחם אם זהו העון אם כן במה יתחייבו כליה לאבדם מכל וכל. לפתות הוה ליה לשעבר בהם כנגד היום ולא לאבדם חיו בשביל שלא נתנו מסים וארנוניות. ואפשר לפרש במייעתא דשמיא בהקדים מה שאמרו בפסחים דף כ"ה עמוד ב' וזיל איתמר הנאה הנאה לו לאדם בעל כרחו. והיא הנאה מדבר האסור לו. אב"י אמר מותרת. ורבא אמר אסורה. ואוקי פלוגתייהו שם בדלא אפשר וקא מיכוון. ופירש רש"י לא אפשר לו ליבדל משם ומתכוון ליהנות. אמר אב"י מנא אמינא לה. דתניא אמרו עליו על ריב"ז שהיה יושב בצלו של היכל ודורש כל היום כולו. והא הכא דלא אפשר ומיכוון ושרי. ופירש רש"י

דההיכל נובהו מאה אמה וצילו הולך למרחוק מאוד ברחב שלפני הר הבית. ומתוך שרהב נדול היה ומחויק בני אדם הרבה היה דורש שם מפני החמה שאין לך בית המדרש מחויקן. דלא אפשר. מלדרוש ברכים הלכות התנ. וקא מיכוון. ליהנות מצל הקודש. ושרי. ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשוי. ופירש רש"י דאין הנאת צלו נאסרת דאין זה דרך הנאתו. עד כאן. והתוספות כתבו ז"ל שאני היכל דלתוכו עשוי פירש הקונטרס דאין הנאת צלו נאסרת שאין זה דרך הנאתו. וא"ת הא לא כתיב אכילה ואפילו שלא כדרך הנאה יהא אסור. ויש לדקדק דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב אכילה. והא דאסר בפרק כל הצלמים לישב תחת אשירה משום דאשירה לצל עשויה והיא דרך הנאה. ועוד דנבי ע"ז לא כתיב אכילה עד כאן.

וְאָנֹכִי בעוניי חוות קשה הונד לי בדברי התוס' ז"ל הנ"ל דאתר שתירצו דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב אכילה לכן כאילו כתיב אכילה במעילה מנירה שוה דחטא חטא. אם כן מינה הכא דלא כתיב אכילה וליכא ניירה שוה. אפילו שלא כדרך הנאה אסור. אם כן מאי קק"ל עוד מאשירה דאסור לישב תחת אשירה. ודאי שאני התם דלא כתיב אכילה. וכמו שתירץ בתירוץ ב'. ויותר הו"ל להקדים זה בתחילת דבריהם עמיש רש"י ואין הנאת צלו נאסרת שאין זה דרך הנאתו. שהביא דבריו בתחילה. על זה שייך שפיר לומר והא דאסר בפרק כל הצלמים לישב תחת אשירה וכו' ולמה נפרו קושיא זו לבסוף. **וְרֵאִיתִי** להרב תנא דאורייתא המשיך ז"ל בהלכות יסודי התורה פ"ה ה"ח שהאריך למעניתו בדעת התוספות ז"ל אם נהנה מהקדש או דבר איסור שלא כדרך הנאתו דשרי היד מאורייתא שרי אבל מדרבנן אסור או"ל והעלה דלדברי התוספות נראה דס"ל דליכא

קִיב קוֹל דְרוֹשׁ אֶל שֶׁבֶת זְכוֹר יְהוּדָה

דליכא איסורא כלל ממיש ואינו אסור אלא כדרך הנאתם, אך הראשונים עלתה הסכמתם דאסור מדרבנן יעויין שם באורך, וכתב שם וז"ל ועיין מה שכתב רבינו בסוף הלכות מעילה ה"ד וז"ל כשבונין במקדש אין לוקחים עצים ואבנים מן ההקדש ולא בונין את הבנין ע"ד שהוא קדש אלא בונין הכל מן החול גזירה שמא יהנה בצל הבנין או ישען על אבן או קורה בשעת מלאכה, ואחר שישלם הבנין מהללין מעות ההקדש על הבנין וכו' יעויין שם, ולפי סברת התוספות דכל הנאה שלא כדרכה מותרת, צריך לומר דבנין זה כגון שעשו תומה אחת לצל ונמצא שדרך הנאתה הוא לישב בצלה, אך כפי מה שכתבו מהסכמת הראשונים ז"ל הרברים כפשטן הם דאף בבנין שאינו עשוי לצל איסורא מדרבנן מיהא איכא וכו' ע"ש, ואחר המחילה רבה הרואה יראה דבריה התוספות שם מוכח דאין החומה עשויה ביהור לצל, שכיכ שם וז"ל לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ואי אפשר ליהור שלא יהנו מהחומה עיין שם וכן כתב רש"י דאי אפשר דלא יתבי זמנין בשולא עיין שם, מוכח בהדיא בחומת בנין העיקרי, דאלת"ה הא אפשר לעשות להם אוהל של חולין לצל ולא תומה מההקדש לצל, וברברי התוספות שם מ"ש כי עבר בחול יש לדקרק דמסיום דבריהם נראה דמיירי דעבד בקודשא שכי' ונמצא שמועלין ומהו כי עבד בחול ואפשר דכווי כמו אם עשה בחול.

ולא אחר דבתחילת ההשקפה נראה לעניות דעתי דרש"י והתוספות ז"ל מפרשים בכוונת הש"ס שאמרו לא ניתנה תורה למלאכי השרת, אמרי דילמא בעי למיזנא וזנא עליהו אי בנה בקודשא אישתכח דקא מעיל בקודשא, דרוצה לומר שהאיסור הוא דחיישינן שמא יהנה בהשענו על העצים והאבנים, ולא החשש שמא ישב בצל החומה ויהנה מהצל, ואתי

לפרש אימת אתי הפועל למיזנא עליהו, על זה אמר דאי אפשר שלא ישב בצל ואתי למיזנא על העצים והאבנים, ואין בש"ס רמז לאיסור צל החומה כאשר יעויין שם.

עוד אמרו בנמרא דמעילה דף י"ט הקדש אקשיה רחמנא לתרומה מה תרומה כי יאכל פרט למזיק נבי הקדש נמי כל דבר אכילה כי מוזק ליה פטור, וכתבו רש"י והתוס' שם דאף במידי דלאו בר אכילה בהקדש פטור במזיק דאם הוזק ולא נהנה פטור ואין חייב אלא עד שיהנה, כיון שאפילו אכלו אכילה גסה פטור יעויין שם.

ודנה, נודע דישאל קדושים הם קודש ישראל להי ואם כן בבוא עמלק הרשע ונלחם בהם הנה ליה מועל בהקדש, ומוהראנית ז"ל ניט דעימ כל החרדה החריה כביכול על עון עמלק שנלחם בישראל יותר משאר אומות שנלחמו בישראל, וניט וכן כתב ה' אברבנאל ז"ל דכמו שפעולות הקדם אין הבחינה בהם אלא מצד הכוונה, מזה נודע רוב רשעו וזרנו של עמלק וחטאתו כבדה מאוד במחשבתו הדעה בפעם ההוא, דמלכים הנלחמים עם מלכים זולתם הוא משני סיבות, אם כדי לרשת משכנות ולכבוש ארצות אחרים תחת ידם, ואם לשלול שלל ולבזו בו הון ועושר, ובמלחמת עמלק לא היתה שום סיבה מהם, וזה פ"י במעס הפסוק אשר קרך בדרך בצאתכם ממצרים, דרוצה לומר להגדיל המדרה שאין מקום לומר שבא להלחם לקנות שם ובמלכים יתקלם בנצחון וכמו שאמר ומה העם אשר הוא יושב בה, לזה אמר בדרך ולא בכרך, וכי תימא לקנות עושר לזה אמר בצאתכם ממצרים, ובוראי דהמצריים לא יגלו קלונים שישראל לקחו ממנום וברחו כי חרפה היא להם, ולזה אמר זכור את אשר עשה לך עמלק, דאין כווי לשום תועלת אלא לרעתך ולכן יגדל עונו מנשוא עד כאן.

קור דרוש א לשבת זכור יהודה קיג

אכן אם באנו לחייב עמלק מדין מועל בהקדש, אדרבא היותו בדרך והוה ליה אינו נהנה בדרך הנאתו אלא מויק הוי ופסור. ברם מוהרי"א ז"ל פירש במה שאמרו ז"ל על פסוק נהלת בעווןך אל נה קדשך שמעו עמים ירננו דכיון שהיו ישראל נוהגין שלא כדרך שבע וכשהיו ישראל במדבר היה מהלך עמוד הענן לפניהם והיו עשן המערכה ועשן הקמורת עולים והיו שני זקוקים של אש יוצאים מבין שני בדי הארון והיו שורפין לפנייהם והיו אומות העולם רואין ואומרים אלוהות של אלו כל תשמישו אינו אלא באש וכו', ונודע מה שאמרו ז"ל מעלה עשו בבית קדשי הקודשים דאף על נב דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, מכל מקום מעלה עשו בבית קודש הקודשים ומשלשלים היו את האומנים בתיבות כרי שלא יזנו עיניהם מבית קודש הקודשים, וכן גם כן ישראל שבאותו הדור מעלתם גדולה וקדושתם רמה, ונודע דתיבת אלהים רמו לשררה ונדולה וכמו שאמר הכתוב אני אמרתי אלהים אתם ראה נתתיך אלהים לפרעה, ולזה מתמה קרא ואמר זכור את אשר עשה לך עמלק אשר קרך, כאילו לא היה תשמישך באש אלא כשאר אינשי דעלמא, והוא סיבה לשאר העמים להניק ישראל באומרים כי יאכל פרט למויק, וכי תימא דכיון שלא כדרך הנאתן יהיה פסור, לזה אמר ולא ירא אלהים, דישראל קדושתם היתה קדושה עליונה כמו דין בית קודש הקודשים דמועל בו אפילו שלא כדרך הנאתו, ולזה צוה תמחה את זכר עמלק לא תשכח עד כאן.

ובזה יובן לעניות דעתי כוונת לשון פסיקתא הנזכר לעיל הלא ידעת אם לא שמעת וכו' דיש לדקדק דמה ענין נסים שעשה לישראל במצרים ובים שמהם היה נמנע עמלק מלהלחם בישראל, ועל פי האמור יובן, ובהקדים עוד מה שפירשו המפרשים כוונת הפסוק ויאמר

עבד אברהם אנכי ותלד אשת אדוני בן לאדוני אחרי זקנתה, והוא במה שאמרו ז"ל הרי מי שבא על אשת איש ראוי היה שלא לתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג ורשעים שקלקלו עתידים ליתן את הדין, וכתבו ז"ל דמסתברא ודאי דזה אינו אלא בראויה להריון אבל אם היא זקנה ועקרה שאינה ראויה לעיבור אין עושה להם גם דלא עביד ניסא לשקרי, והנה אליעזר חשש לליצני הדור שאומרי מאבימלך נתעברה שרה, וכרי לאמת דיצחק כשר הוא אמר ותלד אשת אדוני בן לאדוני ולא מאבימלך וראיה לזה אחרי זקנתה ולא עביד קודשא בריך הוא ניסא לשקרי.

ובזה פירש החיד"א ז"ל כוונת הפסוק בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו הים ראה וינס וכו', ובהקדים עוד מה שאמרו ז"ל כה תאמר אל בית יעקב אלו הנשים ונודע דאומות העולם היו לועזים על ישראל אם בנופן שלמו וכו', וזה שאמר בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז שהיו אומות העולם לועזים על הנשים אם בנופן וכו' והוה בית יעקב מעם לועז, ובה היתה יהודה לקדשו מלשון לא יהיה קדש והסיבה היא דישראל ממשלותיו שהיו תחת ממשלת המצריים ואם בנופן וכו' אבל תיפח רווחם הים ראה וינס וכו' שעשה להם נסים גדולים ולא עביד קביה ניסא לשקרי עד כאן.

עוד נקדים מה שאמרו ז"ל בילקוט סדר בשלה בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה עולל מוסל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו כיון שראו את השכינה אמרו זה אלי ואנוהו באו ישראל ומלאני השרת לומר שירה אמר הקביה למלאני השרת הניחו לישראל תחילה שנאמר או ישיר משה וכו' וכן דרשו על פסוק מלכי צבאות יודון יודון עיין שם דמכאן הוכחה כמה גדלה

קיד קול דרוש א לשבת זכור יהודה

גדלה קדושת ישראל בעת שירת הים ואין קדושתם כשאר קדושות דעלמא.

עוד נודע דא' מהמע' של יציאת מצרים קוה'ז ומה שעשה כביכול כי' נסים עד שיצאו ממעם דאילו שהו עוד רגע א' היו נטמעים בחמשים שט"ו.

וזהו כוונת לשון הפסיקתא הלא ידעת אם לא שמעת מדבר בעמלק והמן אשר מעלו בקודש אלו ישראל, ועל זה אמ"ל אם לא ידעת אעיקרא שהם קודש ישראל להי מהנסים שעשיתי להם במצרים שנאמר וידעו כי אני ה', ואם אינם קדושים וטהורים לא עבד קב"ה ניסא לשקרי, ואך מלאו לבו למעול מעל בהקדש, וכן דאין רא"ה מהנסים ההם דהוראת שעה היתה דאם היו שוהים דנע אחת היו נטמעים ואיכא למימר דחולין הם והוראת שעה היתה, על זה אמר גם לא ידעת בנסים שעשיתי להם בים שנאמר שמעו עמים וכו' ובים אין עוד השש לומר דיעשה להם נסים להוראת שעה, ועם כל זה הים ראה ויגום וכו' ואין זה כי אם מצד גודל קדושתם ומעלתם, ובי תימא הן אמת דקדש ישראל להי מכה כל הנסים הללו דלא עבד ניסא לשקרי, אלא דאיני נהנה מהם כדרך הנאתם ושלא כדרך הנאתו ומזיק בהקדש פסור, לזה אמר דשאני קדושת ישראל משאר קדושות וכגון בית קודש הקודשים דחמירא קדושתו ויש בהו מעילה אפילו שלא כדרך הנאתו, וזה שאמר גם מאו לא פתחת אווניך לא שמעת שירה שאמרו לו ישראל שנאמר או ישיר משה ובני ישראל וכו' ומלכי צבאות ידודון, ואם כן הוה ליה קדושה חמורה והמזיק בהם ונהנה מהם שלא כדרך הנאתן חייב אלא ידעת ושמעת אלא שאתה עם קשה עורף וכו'.

ובזה יובן מדרש רבותינו ז"ל על פסוק ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו, והוא בהקדים מה שכתב הי' נאות

יעקב ז"ל בכוונת זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך, ויש דקרק בדרך בדרך למה לי, ופי' במיש בילקוט דמיד בצאת ישראל ממצרים בא עמלק וכנס כל אומות העולם להלהם עם ישראל והתפלל משה ודוממם עד כאן, דמזה מוכה כיון שישראל בצאתם ממצרים עדין לא הבאו וחשב עליהם רעה תחילתו הוכיח על סופו דגם בלא חמא היה נלהג בישראל, והוא על דרך מה שאמרו בפרק קמא דהוריות הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שונג על פיהם פסור מפני שתלה בבית דין, זה הכלל התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פסור, ואמרי בנמרא זה הכלל לאתויי מאי לאתויי מבעט בהוראה, דאף על גב שעכשיו עשה על פי הוראתם, כיון שדרכו של זה להיותו מבעט בהוראת בית דין תחילתו יוכיח על סופו דודון לבו השיאו לעשות מעשה הרע, והוה כוונת הפסוק זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, בתחילת היציאה ממש היו ישראל מנוקים מעון, ועוד אשר קרך בדרך לחלק הדרכים שבתחילה בא בלי עון, ושניה ברפידים שרפו יריהם מהתורה, ושמא תאמר למה יומת, האמת הוא כי ישראל יצאו לחולין ותייביכ הם וגזירת מלך היא, על זה אמר ולא ירא אלהים דהוא מבעט בהוראה, שהרי בתחילה עת צאתם ממצרים בלי שום עון בא עליהם והוא אינו ירא אלהים זאת לפניי, ולכן גם על כ"אתו ב' שבא עיי עון ימות כי היצ"ל קודש ישראל להי.

וזהו שאמר קרהו בן בנו של קרהו, דאין לפסור את המן גם כן מהפעם דכדין עשה להזיק את ישראל ולא נהנה כדרך הנאתו ושירי דמזיק בהקדש פסור, ומה גם דגם הוא לפי דרז"ל בא עליהם בהזכרת עון או שהשתתוו לצלם או על פירוד הלכבות וכיוצא למכרא"ל ולמכרא"ל

ומערב וכו' ואני זהיר יותר במצוה לטהר אשה לבעלה, ואם כן אני עשיתי על פי הוראת הבית דין ואין עלי עון אשר הפא.

וזהו כוונת רבותינו ז"ל על פסוק זכרני ה' ברצון עמך פקדני בישועתך, אמר דוד כשתעשה תשועה בימי מדדכי ואסתר פיב עד כאן, והוא דהמן הרשע שנתחייב ונהפוך הוא אשר ישלמו היהודים המה בשונאייהם ואותו תלו על העץ ולא אמרינן דבדין עשה דמויק בהקדש פטור הוא מטעם דאין לו חוקת כשרות ומה שעשה הוא על פי הדין אלא דסורו רע ומוחזק ברע, אם כן מינה האיש המוחזק בכשרות ועשה על פי הוראה לא יתחייב וזה שאמר כשתעשה תשועה בימי מדדכי ואסתר והיט דהוא המן הרשע מוחזק לרע בזה פוקדני בישועתך דאני המוחזק בכשרות אין עלי עון.

אשר מעתה יובן כוונת המן הרשע בהאי לישנא בישא דקאמר ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים וכו', ובתקדים עוד מאי דקימא לן בדין ההקדש דאין מעילה בהקדש אלא בתלוש וכמו שאמרו בנמרא ופי הרמב"ם בפרק ה' מהלכות מעילה היה וז"ל אין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע אבל הנהנה בקרקע עצמה או במחובר לה לא מעל וכו' עיין שם, עוד נקדים מה שאמרו ז"ל במדרש על פסוק ואת דתי המלך אינם עושים שאינם נותנים מה למלך וכפירוש דש"י דלא מעלו כרגא למלכא, והנה המן הרשע מלשני בסתר אמרו ולית דידע לישנא בישא כהמן, וברוב רשעו התחיל לספר בנודל קדושתם על דרך מה שאמרו המרגלים ארין זבת הלל ודבש אפס כי עו העם וכו', וזה שאמר ישנו עם אחד, דהנה ישראל נודעה קדושתם באשר נוי אחד בארץ, ואמר לו דעודם בקדושתם וזהו פירוש ישנו דעוד קדושתו בו ועם אחד הוא קודש ישראל לה', ואסור לן למעול בקדש

ולמכדא"ל, על זה אמר קרהו בן בנו של קרהו, שורש לא יכזב שורש פורה רוש נין עמלק הרשע, דכן עמלק בא על ישראל שריפו ידיהם מהתורה ועם כל זה ענוש נענש דלא ירא אלהים וסורו רע, גם המן הרשע נמולו ישוב בראשו דסורו רע.

ובזה יובן כוונת הפסוק מה שאמר משה לאהרן בחטא העגל ויאמר משה לאהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה ויאמר אהרן אתה ידעת את העם כי ברע הוא, ויש לדקדק דמה כוונת תשובת אהרן לפטור עצמו מחטא העגל, ועל פי האמור יובן, דנודע גם כן מאי דקימא לן גדול המחטיא את הרבים הטא הרבים תלוי בו, ואם כן החטא העגל הוה ליה כאילו אהרן הורה להם את הדין שיעברו את העגל וקימא לן העושה על פי הוראת בית דין פטור והבית דין חייבים, וזה שאמר משה מה עשה לך העם הזה דחטאם תלוי בך ואררנא פמורים הם דעשו על פי הוראתך והתולא בבית דין פטור, על זה אמר אתה ידעת את העם כי ברע הוא והם הרגו להור וחי' כאילו סורם רע דתחילתו הוכיח על סופו דיעבור בלתי הוראת בית דין ואם כן פטור אני.

ובזה אפשר לפרש כוונת הש"ס בברכות על פסוק לדוד שמה נפשי כי חסיד אני אמר רבי יוחנן כך אמר דוד לא חסיד אני שכל מלכי מורה ומערב יושבים אנודות אנודות בכבודם ואני ידי מלובלכות בדם שפיר ושליא לטהר אשה לבעלה, והדקדוקים מבוארים ועל פי האמור יעין דכוונת דוד בתפילתו שימהול לו הקב"ה על עון בת שבע, ונודע מדרו"ל דדוד המלך עליו השלום יש לו כמה וכמה צדדים והתירות דאין עליו עון בזה, ולזה אמר בשלמא אילו היה לו חיו חוקת כועט בהוראת בית דין וסורו רע שפיר היה חייב, אלא לא חסיד אני שכל מלכי מורה

קמז קול דרוש א לשבת זכור יהודה

בקדש, ונוסף גם הוא רתלושים הם מעל אדמתם ואינם מחוברים לקרקע היא ארץ ישרי ארץ אחוזתם דנימא אין מעילה במחובר לקרקע אלא מפורד ומפורד בין העמים, והוה ליה תלוש מן הקרקע והם בחוצה לארץ בכל מדינות מלכותך שאין להם חיבור כלל, אלא ואת דתי המלך אינם עושים שאינם נותנים מסים וארנוניות ואין מהם תועלת למלכות ומפקי לשתא בשהיו פהיי, ולכן צריך לבקש אופן המועיל להתנקם מהם ולא לעבור באיסור מעילה בהקדש, ואני רואה דיש עצה הנוגה לכל יכשל המלך בזה והוא להזיקם ולאבדם ומזיק בהקדש פטור וכמו שאמרו בנמרא והתוסי ז"ל, ולזה אמר אם על המלך טוב בלתי שום מכשול באיסור מועיל בהקדש יכתב לאבדם ולהזיקם ומותר בזה, ועשרת אלפים כבר כסף אשקול על ידי עושה המלאכה והוה ליה נהנה מההקדש שלא כדרך הנאתו דמותר, והמלך אחשורוש פסק כוותיה ומאי טעמא אלא דלא רצה ליקח סכום הכסף דלא יכשל באיסור שבתו התוספות דהמוציא ההקדש מרשות הקדש לרשות אחר על ידי מכירה או נתינה הייב דהוה ליה מועיל בהקדש, ולזה אמר הכסף נתון לך דקנין אין כאן ומתנה אין כאן אלא ממנוך הוא נשאר לך, אבל והעם לעשות בו כטוב בעיניך כאשר אמרת דמזיק בהקדש פטור ושרי, אלא דאעיקרא אין חיוב המס כי אם האנשים ולא הנשים והטף ועליהם היתה המלשינות והגזירה והמן הרשע כתב אל כל המדינות להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים אנשים ונשים וטף יחד, ולכן ומרדכי ידע את כל אשר נעשה רוצה לומר בתיבת כל דאין הגזירה כי אם על האנשים החיובים במס, והוא הוכיף על חטאתו פשע נשים וטף ואין זה כי אם מנודל שנאתו וסורו רע.

ואל זה נמשך כוונת אסתר המלכה באומרה תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי,

כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שוה בנוק המלך, ויש לדעת דהיא מכיל ישראל ולמה נקמה אני בלחוד ושוב ועמי גם מה שאמר ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי למה תחריש, גם מה שאמר כי אין הצר שוה בנוק המלך, מהו הכוונה, ועל פי האמור יובן ובהקדים עוד דקימא לן עבדא כמקרקעי דמי ואם כן יש לצדד דמלכד דמזיק בהקדש פטור, גם יש פטור באופן אחר דאם נמכרו לעבדים ולשפחות הוה ליה כמחובר לקרקע דעבדא כמקרקעי דמי והנהנה ומשתמש בהם לא מעל דאין מעילה אלא בתלוש מן הקרקע ולא במחובר, וכבר אמרנו דהמשיל ז"ל הביא מהראשונים ז"ל דס"ל דגוי דמדאורייתא שרי במזיק בהקדש וגם בנהנה שלא כדריה מכל מקום מדרבנן אסור, ומה גם דאפילו מדאורייתא שרי היד בדיני אדם אבל בדיני שמים חייב רומיא דמזיק טהרותיו של חבירו דפטור מדיני אדם ותייב בדיני שמים וכמו שאמרו בשים בפרק הניזקין ועיין להראב"ד ז"ל בפרק ז' מהלכות חובל ומזיק דס"ל דגם שאינו מתכוין להזיק אלא להנאתו חייב בדיני שמים יעויין שם.

ולך שאמרה תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי, היא בשאלה רוצה לומר נפשי שם רמו למין הנשים בכלל שאינם חייבים במסים וארנוניות ואינם בכלל הגזירה אם כן בשאלה די ואפילו עמי שהם האנשים המחוייבים במס בבקשתי הרי אני מבקשת מסו בעדם, ותנא והדר מפרש לפרש דבריה כי נמכרנו אני ועמי אנשים ונשים להשמיד להרוג ולאבד, ורמזה גם כן במה שאמרה עמי ולא אמרה והיהודים לרמוז להתלמידי חכמים שגם הם פטורים מהמס כנשים וכמו שאמרו במדרש כי הנירו לו את עם מרדכי רבנן, ואיך גם הם הפטורים מהמס אשר הוא סיבת הגזירה תחול עליהם

קוד דרוש א לשבת זכור יהודה קיו

עליהם. ואפילו לעיקר הגזירה ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי. דאם כוונת המן הרשע בגזירה זו להזיקם משום דמזיק בהקדש פסור. הרי יש אופן אחר לפסור דאין מעילה אלא בתלוש ולא במחובר לקרקע. ועבדא כמקרקעי דמי ולכן אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי אפילו דאין התירו בשופי דלפי דברי התוספות המוכר והנותן הקדש ומוציא מרשות לרשות חייב עם כל זה החרשתי אבל כמזיק נהי דפסור בדיני אדם חייב בדיני שמים. וזה שאמר כי אין הצד שיהיה בהיתר נמור בנזק. דהלא המלך שהוא מלכו של עולם יעניש למזיק והעיקר החיוב הוא לאחשורוש שנתן לו רשות על זה.

ועל זה אמר המלך אחשורוש מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן. ויש לדקדק בכפל הלשון מי הוא זה. ונס ואיזה הוא וכו' ונס איך משקר והכתיש דהוא אשר נתן לו רשות ואמר לו והעם לעשות בו כסוב בעיניך. ועל פי האמור ניתא דהן עתה שראה שבעה בהוראתו דסוף סוף בדיני שמים חייב. על כן שאר אם מה שעשה על פיו הוא סורו רע ומבעט בהוראת בית דין דמדינא דנמרא הוא חייב ולא הביד וכמיש זה הכלל לאתווי מבעט בהוראה או לא. ונס אעיקרא איזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן להזיק גם נשים ומסך אשר לא היו מכלל הגזירה. על זה השיבה אסתר האיש הוא מוחזק ברשעות וסורו רע והוא איש צר ואויב המן הרע הזה בהיא הידיעה והוא מבעט בהוראה ולכן גזר להשיב לו כאשר חטב למעול מעל בהקדש דהמועל בהקדש חייב מיתה.

ובנה יובן כוונת מדרש רבותינו ז"ל כשאמר המן אם על המלך טוב יכתב לאבדם יצאה בת קול ואמרה אילו לא מת משה יפה אמרת עבשיו שמת משה ותלו אותו ואת בניו על העץ. עד כאן. והוא בהקדים עוד מה

שכתב הרב כלי חמדה והביא דבריו הרב לקט יוסף דף ט"ל וז"ל חטאו של משה היה שהכה לסלע במטה שהיה תקוק בו שם של הוי"ה ומועל בהקדש והוא במיתה עד כאן. והוא דהמן הרשע כתב לאבד כל היהודים אף שרמוז בשמם שם הוי"ה ולא חשש למעילה בהקדש. על כן אמר אילו לא מת משה משום האי חששא יפה אמרת לעשות חילוקים דאין זה נהנה בדרך הנאתו וכנזכר לעיל. עכשיו שמת משה ח"ו משום האי חששא דמעילה בהקדש אם כן אין לעשות האי חילוקים וכל שכן שהוא מוחזק ברשעות וסורו רע ולכן ותלו אותו ואת בניו על העץ.

ובדרך אחרת אפשר לפרש לעניות דעתי הצעת הפסוק הנזכר לעיל לאידך ניכא והוא בהקדים מחלוקת הראשונים ז"ל והרשב"א ז"ל ודעימיה הראב"ד והריב"ש ז"ל והביא דבריהם מרן בשולחן ערוך בחושן משפט סימן קנ"ד סעיף מ"ז וז"ל דעת הרא"ש שהפוחת חלון לרשות חבירו שעכשיו אינו מזיק בהזיק ראה אין שכינו יכול לעכב עליו במענת שהיום או למחר כנה הוא המקום וזיקנו בהזיקר מחלון זה כיון שעכשיו אינו מזיקו אינו יכול לעכב עליו דזה נהנה וזה אינו חסר הוא וכיון שאינו יכול למחות בו אין לו חזקה וכשיבנה יסתום לו החלון בלא הרחקה. ומדין זה פסק בפותח תלוננו לתורבת חבירו דכיון שאינו מזיקו עתה אינו יכול למחות בו ושוב אין לו חזקה ולפיכך אם נמצא חלון פתוח לתורבת אין לו חזקה אם לא שיבא עדים שהחזיק בו קודם שנעשה תורבת. אבל הרשב"א כתב דהבא לפתוח חלון לרשות חבירו אפילו שאין לו הזיקר עתה יכול למחות בו וכן דעת הראב"ד והריב"ש והיר יונה והרמב"ן והכי נקטינן. ומיהו כתב הרמב"ן שני"ל שאינו יכול להחזיק עליו הואיל ואינו מזיקו עדין עד כאן. ופי' הסמ"ע דברי הרמב"ן דאפילו שיש לו למהות אפילו בדבר

קיה קול דרוש א לשבת זכור יהודה

כדבר שאינו מזיקו עדין מכל מקום אם לא מיחה בו אין לו חזקה לבעל החלון ויכול אחר כך לסתמו וכו' ע"ש.

והרשב"א ז"ל סימן קנ"ג הביא דברי מרן הבית יוסף שם נשאל נוי שיש לו חלון על חצר ראובן ואחר כך מכר הנוי לשמעון מי מצי שמעון לומר מכת נוי אני בא ולא לסתום. תשובה לא אמרו הבא מחמת נוי הרי הוא כנוי אלא להחמיר ולא להקל. ולא מיבעיא בחלונות שיש בהם הויק"ר דהתם אפילו בישראל אין להם חזקה כמו שקיבלתי מרבותי וכדעת הר"ף ז"ל אלא וכו' יעויין שם. אשר מדברי בשו"ת הרשב"א זו חזק קשה הונד לי למה שראיתי להרב כנסת הנדולה ז"ל שהביא תשובת הרשב"א ז"ל אהרת שהביאה מרן ז"ל שם בבית יוסף סמוך ונראה בראובן שייר בית על הצירו של נוי וחלון פתוח לחצירו של נוי וכו' ושוב מכר הנוי לשמעון ועתה רוצה שמעון לסתום החלון של ראובן וכתב הרשב"א וז"ל נראה לי עוד שאילו היה ניזוק שמעון באותם החלונות בהויק"ר ראובן כשמעון יכול לכופו כיון שאין לו חזקה הרי הוא חייב לסתום כיון שמזיקו בהויק"ר ראובן וכו' עיין שם. ועי' כתב דהקשה מוהרא"ב ז"ל סימן קל"ד דלא יהיה עדיף מהנוי עצמו. וכיון דשמעון קנה מהנוי אם כן הרי הוא כנוי וכו' ויש לתרץ שמפני זה כתב מפני שהוא מזיקו ולא אמרינן ישראל הבא מחמת נוי הרי הוא כנוי לנריעותא וכו' יעויין שם. ואחר המחילה רבה אישתמיט מיניה רמר תשובת הרשב"א דסימן קנ"ג הנזכר לעיל דנדונו שם בישראל הבא מחמת נוי וכתב עלה בפידוש דלא אמרינן הבא מחמת נוי הרי הוא כנוי אלא לנריעותא ולהחמיר ולא להקל. ועוד זאת יתירה דכתב שם דלא מיבעיא בחלונות שיש בהם חזק ראובן אפילו בישראל אין להם חזקה

אלא

ואיך כתב לתרץ שמפני זה כתב מפני שהוא מזיקו בהויק"ר וכו' דנראה דדוקא באופן שיש לו הויק"ר אוי יסתום לו חלונו. **ובדאי** דלא שנא לן בין אם ההיזק בא מחמת הקנה מהנוי ובין אם ההיזק בא מחמת ישראל הקודם לו על כל פנים כללא בדינו הבא מחמת נוי הרי הוא כנוי דוקא להחמיר ולא להקל וא"כ ודאי שהרשב"א ז"ל סמך על הכלל המזכיר לנו וכתבו בתשובה האחרת הנזכרת לעיל ועוד ינדל התימה על מרן החבי"ב ז"ל בכנסת הנדולה שם שהביא דברי מוהרא"ב ז"ל בקו"י הנזכרת לעיל. ורצה לתרץ מדידיה ולא זכר לתשובת הרשב"א הנזכרת לעיל שמבואר בה באר הטיב וצ"י. **והנה** הרב דבר משה ז"ל סימן צ"ט נשאל בראובן שהיה לו חצר ויחרכה ולא השינה ידו לבנותה ואחר ימים בא שמעון לבנותה כי היא אצל ביתו באומרו כי ודאי היא שלו שהוא ירש כן מאביו ואין לו כתבים אפילו מהכתים אשר הוא דר בהם וראובן נש כן אין לו. ואחר החיפוש מצא ראובן כתבי השכנים שכתוב מצר פ' הוא חורבתו של ראובן וזה הוא אחר פסירת אביו של שמעון. וכא לוי שכך השלישי ופען על שמעון שמויקני אתה בכנינך. ואפילו תימא שראובן כיון שעקר דירתו מזה איבר חזקתו וזכותו ונעשית כהפקר אני אקנה מהנוי שיש לו חזקה ומולקי בחורבה זו ואני לונה מההפקר זכיא גמורה. וכן היה שקנה לוי מהנוי שיש לו חזקה בקרקע החורבה. לעל זה עמרו לדין אי זכה לוי בקנייה זו שקנה מהנוי או לא. והרב מוהרי"י ומוהרי"י רואנים ז"ל והיר דבר משה ז"ל שלשת השכנים האריכו הרחיבו בזה ועלתה הסכמתם לזכות ללוי כיון שהוא קנה מהנוי ויש לו אחיזה וחזקה בקרקע החורבה כיעו"ש.

והנה נודע דישאל קדושים על ידי התורה והמצות הם מרכבה ובית מושב לשכינה

וכמו

וכמו שאמר הכתוב ושכנתי בתוכם ולא תנעל נפשי אתכם, לשכני בתוכם, כי אני שוכן בתוך בני ישראל, ומהרד"ף ז"ל בסי' משכיל לדה פירש בפסוק השוכן איתם בתוך מומאותם דאפילו בזמן שנכנסו סמאים להיכל אין מומאה זו מסלקת השכינה ק"ו ממה שאמרו רבותינו ז"ל אין דית מקבלין מומאה ומהרד"ף ז"ל בספר נפש חיים דף ר"ב עמוד א' חילק דדוקא בטומאה קלה ולא בטומאה חמורה עיין שם, ועוד חילק שם בין יחיד לרבים יעויין שם, וכתב עוד מהרד"ף ז"ל שם סימן ע' דאין השכינה שורה במקום עבודה זרה וכן א"גה שורה עם אדם שהוא דבוק עם עובדי עבודה זרה יעויין שם.

ונודע שהמן הרשע נתן צלם על לבו דישתחוו גם לצלם כי אחשוורוש ציוה להשתחוות להמן כי כן ציוה לו המלך והוא הוסיף על חטאתו ונתן צלם על לבו, ויש אומרים שעשה עצמו עבודה זרה, ולכן ומרדכי לא ירע ולא ישתחה.

ועל זה עם בני ישראל שהם מרכבה לשכינה ובית מושב כמו שאמר הכתוב כי אני שוכן בתוך בני ישראל, הן עתה על ידי שחטאו והשתחוו להמן שהוא עצמו עבודה זרה או שנתן צלם על לבו על ידי זה גרמו הסתלקות השכינה, והוה ליה ישראל ח"ו כחצר ובית שנחרבו ונעשו חורבה ושממה ולדעת הרא"ש ז"ל אם ירצה אדם אחר לפתוח חלונות לתוכה ולהשתמש באורה אין למחות בו, כיון דסוף סוף אין לו חזקה ובכל עת שירצה בעל החורבה לכנותה יסתום החלונות הפתוחים לה, ובזה יובן לעניות דעתי כוונת מה שאמר הכתוב בתוכחות והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה, והוא דעל ידי עונות ישראל בזה גורמים סילוק שכינה ע"ד ובפשעכם שולחה אמכם והוה ליה כחורבה לדרעת הרא"ש ז"ל יכול אדם אחר לפתוח

חלונות לחורבה ולהשתמש בה ואין למחות בידו, אבל עם כל זה אין להם חזקה לקנות תשמישם מכל וכל לגמרי דהמחזיק בחורבה אין לו חזקה, ואפילו להרמב"ן ז"ל דס"ל כהרשב"א והריב"ש והראב"ד והרי"ז ז"ל שיש לו למחות מכל מקום אם לא מיחה לא הפסיד ולא קנה המחזיק, וזה שאמר והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות מטעם דהוה ליה כחורבה ואין קונה דאין להם שום קנין בכס ובכל עת שירצה בעל החורבה לקנות בונה ומבטל חזקתייהו.

וזה לעניות דעתי כוונת הפסוק זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים אשר קרך בדרך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים והיה בהניח ה' אלהיך לך מסביב תמחה את זכר עמלק לא תשכח, וכבר כתבנו דיש לדקדק בדרך שני פעמים למה לי, ועוד מה שאמר ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים, מאי אשמע'נן בזה וגם מהו הסמ"י והיה בהניח ה' אלהיך וכו' תמחה וכו' ועל פי האמור אתי שפיר, והוא דעמלק בא על ישראל בטענה שריפו ידיהם מן התורה וכמו שאמרו על פסוק ויחגו ברפידים שריפו ידיהם מן התורה, או בא על עון חילול שבת וכמו שאמרו בשי"ס דשבת פרק כל כתבי אמר רבי יהודה אלמלא שמרו ישראל שבת אחת לא שלמה אומה ולשון בישראל שנאמר ויהי ביום השלישי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו וסמך ליה ויבוא עמלק עד כאן, דבזה לעניות דעתי אפשר לרמוז במעם שקוראים להיום הקדוש הזה שבת זכור, והגם דהוא פשוט על שקוראים בו פרשת זכור עם כל זה הדרשה תדרש, והוא דידוע ומפורסם דעל ידי שמירת ישראל את השבת זוכים להשראת שכינה וניכרת קדושתם על ידו וכמו שאמר כי אות היא ביני ובינכם לדעת כי אני ה' מקדשכם, וח"ו בחללם את השבת גורמים סילוק שכינה ח"ו מהם ובהסתלק השכינה אזי

דומה להבירתה וכו' ועל פי האמור יובן, ובהקדים עוד מה שאמרו ז"ל דבתחילה ביקש המן מאחשורוש יכתב לעבדם, ושוב עשאה לאבדם בא' להשמיר להרוג ולאבד וכו' וכוונת המן הרשע במלשינות זו דכיון שהשתהו לו שעשה עצמו עבודה זרה או לצדם שנתן על לבו, ודאי כי אל קנא הוא ואפילו דבשאר עבירות יוכל כביכול לסבול ואין מומאה קלה מסלקת השכינה וכמו שכתב מוהר"ף ז"ל ומוהר"ף ז"ל מכל מקום אין השכינה ישורה בהיותם עובדי עבודה זרה כי אל קנא הוא ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני ואם כן ודאי שעונם האל יתברך והוה ליה כחורבס והפקר שאין הויקיר בהם ויכול אחר לפתוח עליהם חלונות וכשראה את מרדכי שהוא מוהה בישראל ורצה לזכות בהם על ידי זה נתקנא הוא ורצה הוא לזכות בישראל, והוה ליה כנדון הרב דבר משה ז"ל דשמעון רוצה לבנות ולהחזיק בחורבה של ראובן, וקם לוי לבטל מתשבתו וקנה החורבה מהנוי המולקי שיש לו חוקה בקרקע החורבה, וזכה אליבא דכו"ף עלמא, וזה רמז לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי, והוא דכיון שהמן יקנה מהנוי המחזיק בקרקע החורבה שפיר מהני הזקתו וכנוכח לעיל, דכיון דכבי עובם ואין להם עוד שייכות בו כמו ראובן בעל החורבה.

וזה שאמר ישנו עם אחד ודרשו רבותינו ז"ל ישנו מן המצות ומה שהיו מקורם עם אחד עתה זה נעשה ישן נושן, והן עתה הם כחורבה ושממה מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך, שהיא בחוצה לארץ וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה והוה ליה כדין חורבה, ואת עליית ודתייהם שונות מכל עם שעובדים לאל אחד אל עליון גואלם וזהו ר"ת שונות מכל עם שמ"ע דמייחדים שמו יתברך, והן עתה ואת דתי המלך מש"ע א"נ

אזי הם כבית חרב והוה ליה דין חורבה דלרעת הרא"ש יכול אחר להשתמש לאורה ולפתוח חלונות ואין למחות בו, וכשישראל שומרים את השבת על ידו יבנו הבית דירה ותחזור עטרה ליושנה היא השכינה לדור בתוך מחנה ישראל.

וזהו לעניות דעתי רמז פסוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם אל תקרי לדורותם אלא לדירתם שע"י ידי השבת יהיו בית דירה למדור השכינה כביכול, וזהו שבת זכור שבומן שישראל ישמרו את השבת בזה יהיו מבונים ומדור לשכינה ועל ידי זכור את אשר עשה לך עמלק לבטל חזקתו, וזהו כוונת הפסוק עצמו זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם מצרים, ונגם אשר קרך בדרך בדרך שנית לרמוז שאינם בית מושב ומשכן לשכינה, אלא בדרך שהיא כחורבה, והיינו מעמא ואתה ע"ף ויגע ולא ירא אלהים, אי משום שריפו ידיהם מהתורה, אי משום עון חילול שבת, אבל והיה בהנית הי' אליהך לך מסכיב על ידי שתשוב בתשובה על התורה ועל העבודה ועל יום השבת שבוה תבנה החורבה ותשכון השכינה ככם בזה תסלק חזקת עמלק המחזיק בחורבה דאין לו חוקה והוה תמחה את זכר עמלק, **ובזה** יובן לעניות דעתי בס"ד כוונת הלה"ד שדיבר סרה המן הרשע על ישראל

כמה שאמר ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתייהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניתם, אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים בכר כסף אשקול על ידי עושי המלכאכה להביא אל גנוי המלך, ויש לרקדק כמה שאמר ישנו ולא יש, ונגם כפל עים אח"ד ומאי איכפת ליה אחר או שנים, גם מה שאמר מפורד ומפורד בין העמים, גם ודתייהם שונות מכל עם, הא ודאי אין אומה

קול דרוש א לשבת זכור יהודה קכא

אינם עושים כיון שהשתחוו לעבודה זרה ולצלם. ואין השכינה שורה במקום עיזו. על כל ארץ דהו ולמלך מלכו של עולם אין שוה להניחם לו למדור ולבית מושב שישרה שכינתו עליהם ואם כן הוה ליה כדין חורבה שיכול אחר להשתמש לאורה ולחלונות לעבדות וכיוצא. ועתה שאחשורוש הוא המוחזק בהם כגדון הרבי"מ לכן עתה באתי לקנותם ממנו. וזה שאמר אם על המלך טוב יכתב לעבדם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול על ידי עושה המלאכה בעדם שאשתמש בנופם לכל אשר אחפוץ. אבל המלך אחשורוש חשש ליתן לו רשות להשתמש בנופם בעבדות וכיוצא וכמו שאמרו במדרש אמר לו מתירא אני מאלהיהם של אלו שלא יעשה בי כמו שעשה לפרעה ולמצרים וכיון דהן אמת ישעתה דינם כחורבה מכל מקום ברנע יבנה חורבתו ויתקם מהסחויק בהם. לכן הכסף נתון לך דמכר אין כאן וקנין אין כאן. אבל הא מיהא והעם לעשות בו כטוב בעיניך רמו לו שתשתמש בהם לאורה כחלונות וכיוצא וזהו כטוב בעיניך למראה עיניך כדון פותח חלונות לחורבה לרדעת הרא"ש ז"ל דאין למחות בו ולכן לא השיבו עשה בהם כאשר תרצה או כאשר תחפוץ אלא כטוב בעיניך דרוצה לומר דוקא למראה עיניו כחלונות ובסברת הרא"ש ז"ל. והמן הרשע הפך הקערה על פיה והחליף מאמר אחשורוש וכתב בשם המלך להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. ולא מיבעיא דלא כתב לעבדם כאשר ביקש כן מאחשורוש ואפילו זאת לא נתן לו אלא הוסיף ברשעתו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים וכיון.

ולכן אמרה למלך תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי כי נמכרנו אני ועמי וכיון ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו וכיון כי אין הצד שוה בנוק המלך. ובהקדים עוד מה שאמרו ז"ל דבעת שנכנסה אסתר לבית הצלמים

נסתלקה ממנה שכינה. אמרה אלי אלי למה עזבתני. אלי בים אלי בסיני למה עזבתני. הנראה מזה דאסתר המלכה היתה ראויה לדור השכינה בה ועתה הוא לפני הצלמים נסתלקה שכינה ממנה. ולזה אמר תנתן לי נפשי בשאלתי דאני אעיקרא לא אקרא בשם חורבה אלא דירה נאה ובנין חוק לשכינה ולכן איני צריכה לבקשה על נפשי אלא תנתן לי נפשי בשאלתי שאלה בעלמא. וגם עמי בבקשתי בקשה ותחנונים. וחורה לבאר דבריה כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד. ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו רוצה לומר להשתמש בנופם ממש עבדות ולא דוקא למראית העין כחלונות וכיוצא החרשתי. דיש על מה לסמוך כגדון הרב רבי"מ דקנה לוי החורבה מהנוי וזה במקחו. אבל הן עתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן כי אין הצד שוה בנוק המלך. כי הלא פרעה ועמלק שבא עליהם לאבדם וציוה הכתוב למחות זכרם. ועל זה השיבה מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן דאני אמרתי לעשות בו כטוב בעיניך דוקא הנאת מראית העין כענין חלונות וכיוצא ותאמר אסתר איש צד ואויב המן הרע הוה.

ובנה יובן כוונת הפסוק ויאמר הרבונה אהר מן הסריסים לפני המלך גם הגה העין אשר עשה המן למרדכי היהודי אשר דיבר טוב על המלך עומד בבית המן נבזה המשים אמה ויאמר המלך תלוהו עליו. והוא דרצה לרמוז למלך דאעיקרא בעורמה בא עליהם לדבר עליהם שמנה דעברו ברית ועברו עבודה זרה והוה ליה כחורבה ויכול להשתמש בהם וכיוצא והכל שקר ודברי כזב כי הלא מרדכי היהודי אשר לא יכרע ולא ישתחוה ואשר דיבר טוב היא התורה על דרך כי לקח טוב נתתי לכם ותורת ה' בפייהו אמת והוא משבן לשכינה ועם כל זה הכין לו העין לחלונות עליו

קכב קול דרוש א לשבת זכור יהודה

עליו ומה מצא בו עילה ועון אפילו לפי דבריו. אלא וראי מעשיו מוכיחים דכוונתו לרעה ולזה אמר המלך גמולו ישוב בראשו ותלו אותו ובניו על העץ.

מעשה אנכי הרואה שהייתי על פני מריה על מעלת מור אמרתי שוב אשוב לנושאי מקדם והנושא בא אשר ציוה ה' לתת להם ביום משחו אותם מאת בני ישראל חוקת עולם לדורותם זאת התורה וכו' שם רמז למה שאמרו ז"ל על פסוק קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם הוא דקיימו עליהם ישראל בימי מרדכי את התורה מרצון נפשם מה שקיבלו כבר והיינו מעמא דאמרו ז"ל דימי הפורים לא יבטלו לעולם ולא כשאר מועדים דבתחילה קיבלו התורה באונם ושוב בימי מרדכי קיבלו ברצון מאליהם ומנפשם ולכן הק' ולא יעבור ולא יסוף מזרעם, וזה שאמר אשר ציוה ה' להם ביום משחו אותם בזמן מתן תורה, והן עתה בזמן מרדכי הקבלה היתה מאת בני ישראל מרצונם הפשוט, לכן הקת עולם לדורותם, ימי הפורים לא יסוף מזרעם.

שוב חזרתי ואמרתי אשר ציוה ה' את משה לתת להם ביום משחו אותם מאת בני ישראל חוקת עולם לדורותם זאת התורה וכו' שם רמז בעת אשר יקיימו בני ישראל את אשר ציוה ה' לתת להם ביום משחו אותם והעיקר הוא התעוררות מלכתא מאת בני ישראל אזי על ידי זה נזכה לנאולת עולם גאולה שאין אחריה שעבוד וזהו חוקת עולם לדורותם ויסוד הכל לשמור את דרך התורה ועל ידי זה נזכה זאת התורה לעולה וכו' יהי רצון שיבביא אכיר.

הנה כל איש ישראל זכור יזכור למחות זרעו של עמלק, ישוב ויאמין בהי שהוא משגיח בתחתונים לתת לאיש כדרכו מדה כנגד מדה וכירו היכולת ושליט בעליונים ובתחתונים כי טעם ב'את עמלק על ישראל

לפי שפקפקו בהשגחתו יתברך ואמרו היש ה' בקרבנו אם אין וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, טעם ב' עון חילול שבת דכתיב יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו וסמך ליה ויבוא עמלק ומה מאוד צריך האדם להזהר בשמירת שבת כי הוא משוש לבנו כי גדול כבודו ויהר בו בכניסתו וכיצאיתו.

טעם ג' לפי שריפו יריהם מן התורה כמו שאמר ויחנו ברפידים ויבוא עמלק טעם ד' על שלא היו ישראל באחדות דפסוק ויחנו ברפידים קרי ביה ברפידים וצריך למנוע סיבות הנורמות לפירוד הלככות א' הלשון הרע, ובמדרש רבה אמרו שהנגעים באים על עון הלשון הרע, אמר רבי אסי אין אדם אומר לשון הרע עד שזופר בעיקר שנאמר אשר אמרו לרשוננו וכו' מי ארון לנו, ובהסתלקות הלשון הרע יהיה שלום בעולם ותשרה השכינה על ישראל בכח האהדות, והיינו מעמא שתיקנו משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים יען סיבת המלשינות של המן הוא על הלשון הרע כמו שאמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים שיש ביניהם פירוד הלככות, ולתקן את זה שלחה אסתר לך כנוס את כל היהודים, וזה שאמר וקבל היהודים וכו' שנעשו כולם בלב אחד ולזה תיקנו גם כן משלוח מנות, ופסק הרישבי"א דאם שלח אדם עשיר דבר שאינו לפי כבודו שלא קיים מצות משלוח מנות, ועל כל פנים כל אדם חייב כשיעורו ולפחות ישלח ב' מנות לאיש אחד, ובמקום שעושין ב' ימים טוב לשלוח מנות גם ביום ס'ו מספק, וכן גם כן צריך לקיים מצות מתנות לאביונים בשני הימים כמ"ש בספרי האח' ז"ל ואפילו עני המתפרנס מהצדקה חייב במשלוח מנות ומתנות לאביונים.

והרמב"ם ז"ל כתב מוטב לאדם להרכות במתנות לאביונים מלהרכות בסעודתו ומשלוח מנות שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא

קול

דרוש א לשבת זכור

יהודה קבנ

אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות שהמשמח אותם דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים עד כאן ודבריו אלו דברי אלהים חיים.

אשר מזה גם כל אדם צריך ליתן מהצית השקל כמשיה ונתנו איש כופר נפשו הקדימו שקליכם לשקלי המן.

ובפרט בענין נביית העריכה צריך כל אהר ליתן בשמחה ובטוב לבב כי הנה היא מתחלקת לכמה וכמה ענינים. א. לצורך תלמוד תורה, ובכל יום אנתנו אומרים ותלמוד תורה כנגד כולם והכל תיניקות של בית רבן הכל שאין בו הטא הוא ענין גדול. ב. לצורך מעלת התלמידי חכמים יצו ונדול המהויק בד לומדי התורה כי בצל החכמה בצל הכסף. ג. לצורך העניים האביונים יתומים ואלמנות העסופים ברעב לקנות להם אורו וכיוצא ואשרי אדם הוריו ונשכר וריוון מקדימין לחלק לכל אחד יפשא'ק.

גם נודע כי סיבת נזירת המן היתה לסיבת הונות כמו שאמרו במדרש אמר רבי יצחק נפחא המן הרשע בעלילה גדולה בא על ישראל הרא הוא דכתיב ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן, ואין העם האמוד כאן אלא ישראל אמר המן לאחשוורוש אלהיהם של אלו שונא זימה הוא העמד להם זונות ועשה להם משתה ונזור עליהם שיבואו בולם ויאבלו וישתו ויעשו כרצונם, כיון שראה מרדכי כך עמד והכריו עליהם ואמר להם לא תלכו לאכזר מסעודתו של אחשוורוש שלא הזמין אתכם אלא ללמד עליכם קטיגוריא שיהיה פתחון פה עם מרת הדין לקמהנ עליכם לפני הקביה, ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו לבית המשתה, אמר רבי ישמעאל היי אלף ות'ק הלכו לבית המשתה ושתו ונשתכרו ונתקלקלה מיד עמד שדו של עמלק והלשין עליהם לפני הקביה ואמר רבונו של עולם עד מתי תדבק

באומה זו שהם מפרישים לבם ואמונתם ממך אם רצונך אבד אומה זו מן העולם כי אינם בתשובה לפניך, אמר לו הקביה תורה מה תהא עליה, אמר לו תסתפק בעליונים, וגם הקביה השוה דעתו למחות שונאי ישראל, באותה שעה אמר הקביה למה לי אומה זו שבשביעה הרביתי אותותי ומופתי לכל הקמים עליהם לרעה אשביתה מאנוש זכרם, מיר אמר הקביה לשמן הבא לי מגלה ואכתוב עליה כליה, באותה שעה הלך השמן והביא לו מגילה וכתב עליה וכו', נמצינו למדין דמשום עון זנות ננמר דינם, וכמו שאמר המן אלהיהם של אלו שונא זימה הוא גם אמרו על פסוק העל אלה לא אפקוד בס נאום הי, אמר הקביה על הכל אני כובש ועל הזימה אני כועס הרני מוסרם למלכיות, גם אמרו על ידי הונות עוברים על עשרת הדברות וכן באמר ומוצא אני מר ממות את האשה אוי לה לעבירה שעוברים בה על עשרת הדיברות, ומי שתטא ופגם בריתו כאילו עבר על כל התורה, דהוקשו אות ברית קודש לאות שבת והמקיימם באילו קיים כל התורה כולה ושורה עליו רוח הקודש כמו שאמר הבתוב והתקדשתם והייתם קדושים, **גם** נודע כי סיבת נזירת המן הוא על שאכלו מאכלות אסורות ושתו יין נסך והוא עון פלילי כי מאכל האיכור גורם להספרא אהרא להתרבק בו ומשמא נפשו.

דרוש ב לשבת זכור

יזכרו היהודים ויקיימו הישראלים מצות זכירת ענין עמלק הרשע אשר ציונו האר יתברך למחות זרעו ולכן תקנו חכמים זכרונם לכרכה לקרות בהיום הזה בכל שנה ושנה פרשת זכור בספר תורה וקראו להיום הזה בשם, שבת זכור' וכבר המפרשים ז"ל נתנו טעם

קבר קור

דרוש ב לשבת זכור

יהודה

טעם עים ועימ קורין לשבת זה שבת זכור, והן אמת כי הדבר פשוט דהיינו טעמא על אשר קורין בו פרשת זכור עם כל זה כמה וכמה טעמים ופירושים נאמרו בו, וגם אני אענה חלקי הן קדם בדרך פשוטה במה שגודע מה שאמרו ז"ל בשים על סיבת ביאת עמלק להלחם בישראל הוא על עון חילול שבת כמו שאמר הכתוב ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו וסמך ליה ויבא עמלק, עוד נתנו טעם שביאתו היתה על עון ביטול התורה וכמו שאמר הכתוב ויהנו ברפידים ויבא עמלק על שריפו ידיהם מדברי תורה, והנה בודאי צריך עם בני ישראל להשתדל בכל עוז בקיום שתי מצות אלו שהם שמירת השבת וללמוד בתורה ועל ידי זה יכניעו כח עמלק וימחו את שמו, ואם היו מתרשלים בהם אוי מלכד שלא ימחה זרעו אלא חיו יתחוק ויתאמץ כוחו דשתי עבירות אלו הן הנה סיבת תחילת ביאתו, והיו שבת זכור רוצה לומר כשתשמור את השבת ותזהר מעון ביטול תורה ושתיבה רמוזים ברית שבית שבית ביטול תורה כשתקיים את בני ותזהר בהם אוי תוכל לקיים זכור את אשר עשה לך עמלק ותמחה את זרעו, ובדרך דרש אפשר לפרש בסיד בהקדים מה שכתב הרב מוהרמ"א ז"ל סדר בשלח על פסוק ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר, כי הלא יתחמץ לבב אנוש ומה גם עם בני ישראל שבאותו הדור ויותר מהכל יהושוע באומרים האם כל כך רע בעיני ה' עמלק למה אינו מחריבו כמו רנע ועל כל ההכנות לא הספיק רק להחליש כחו על כן צויה קרא כתוב זאת זכרון בספר ושם באוזני יהושוע, שאל יתמה איך כל ההכנות משה אהרן וחור וגם על ידי יהושוע מי שלא ימיש מתוך האוהל ומזרע יוסף שהוא שטנו של עשיו עם כל זה לא עלה בידו כי אם להחלישו ויחלוש יהושוע, והוא כי כל שרי אומה ואומה נקל לפניו

יתברך להפילם כמו רנע ומיד נופלים האומה שלהם, אך שרו של עמלק אין מפלתו ביד האל יתברך חלילה כי אם ביד ישראל, והוא כי שרו של עמלק הוא שטן הוא יצר הרע הוא סימ, ובכל הטא ועון אשר נחטא אנחנו מחזקים ומאשרים אותו כגודע, באופן דאי אפשר להפילו ארצה כי אם על ידי שנמחה מכל עונותינו בכל מכל ואז יכנע וימחה מן העולם ואחר שנפילהו מלמעלה הוא יתברך מפילהו מלמטה.

וְנָךְ שאמר כי מחה אמחה רוצה לומר אתה תשתדל מחה מלמעלה על ידי התורה והמצות מחה את השר שלו מלמעלה שהוא סימ הרשע ואחר כך אני אמחה את זכרו של עמלק מתחת השמים, וזה היפך משאר שרי אומות העולם שהוא יתברך מפיל את השר מן השמים ואחר כך ויאמר לנו השמר אתה את האומה מלמטה וכמו שאמר הכתוב יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל כל מלכי הארמה על הארמה, אך בזה נהפוך הוא כי מלחמת השר הנה של עמלק הוא מלחמת היצר הרע והיא מוטלת על האדם ועם בני ישראל, ועל כן צריך זכירה זו בלב כל איש ישראל למען ירעו כי בידם תלויה גאולתם וטובתם לעולם, ועל כן במשנה תורה הוא אומר תמחה את זכר עמלק מתחת השמים כי הלא לכאורא יראה כסותר כי שם אמר מחה אמחה כביכול הוא ימחה וכאן אמר תמחה ושם נאמר מחה אמחה לשון כפל ושם מהאה אחת בלבד, אמנם כאן רוצה לומר כי מחה אתם ישראל את השר הוא סימ על ידי התורה והתשובה ואחר כך אני אמחה את זכר עמלק שאהיה עמכם למחות את האומה למטה, ואחר כך אמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב דקרוק מסביב רמו אל העונות והחטאים אשר עשה המסבבים את האדם על זה אמר והיה בהניח ה' אלהיך לך מסביב כאשר היה בימי

לנו מה שאמר ידו וגבר ישראל רוצה לומר רמו לתשובה הרמוזה בתיבת ידיו.

ובזוה יובן כוונת מה שאמרו בפרק קמא דמנילה על פסוק בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו עד כאן. ועל פי האמור יובן והוא לתרץ דא"ך כביכול אחר כל האותות והמופתים אשר עשה במצרים ובדרך וא"ך במלחמת עמלק הם ושלום כביכול לא יוכל לאבדו ולהכרית זרעו אלא אחר כל עמל וטורח ומשה אהרן ויהושוע ועם כל זה ויחלוש יהושוע דוקא ולא מהה מכל וכל. על זה תירץ דעמלק שאני דשרו הוא ס"מ הוא יצר הרע וצריך שישראל הם יכניעו את השר מלמעלה ושוב ה' יתברך יכניע את אומתו. וזה שאמר בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה להם לישראל שלא עסקו בתורה והתורה היא תכלין ליצר הרע. והם שריפו ידיהם מהתורה על ידי זה גבר כח יצר הרע שהוא שרו של עמלק והל"ה בזה נעשה שונאו של הקב"ה מך תש כחו ח"ו וכמו שדרשו רבותינו ז"ל ואם מך הוא מערכך שהתשות ממך היא וזו היא סיבה שהיו לא יוכל לאבד את זרע עמלק וכנזכר לעיל.

עוד יקדים מה שכתב החיד"א ז"ל בספרו הבחיר אהבת דוד בטעם שקראו ז"ל שבת תשובה והוא דעיקר התשובה צריכה בשמירת השבת דעל ידי העונות הסמרא אחרא שורה בפנימיותו וחיצוניותו של האדם והגם שהתוודה ושב בתשובה מכל מקום צריך לעשות מצות הביטול חבילות באיברים שחטא בהם ועל ידי כן יהיו פנימיותו מלאכים טובים ויגרשו מלאכי הבלה אשר בהיצוניותו. גם צריך ניצוץ שכינה שתאיר בפנימיותו ותתגרש הסמרא אחרא שבתוכו ושתים אלו הם דברים קשים דצריך זמן רב לקיים מצות חבילות הביטול

בימי שאול שהוכנע שר למעלה. אוי לא תצטרך כי אם למחות את האומה מתחת השמים ואתה מאריך תמחה אותו כי אהיה עמך ואמחגו עמך ובוה מצא נחת רוח יהושוע על אשר לא יוכל להלחם עם עמלק ולמחותו כי אם ויחלוש דוקא כי אין הדור ההוא ראוי לזה על ידי עונם וכו' עד כאן ד"ק. ושיי.

ובזוה יובן לעניות דעתי כוונת מאמר רבותינו ז"ל על פסוק וידי משה כבדים ויקחו אבן וכו' והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא בזמן שהיו ישראל משעבדים את לבם לשמים היו נוצחים ואם לאו היו נופלים עד כאן. ויש לדקדק א. שהפסוק מדבר בידי משה והוא דורש על ישראל מאן דבר שמייהו. ועוד מנין יצא לו שישראל ישעבדו לבם לשמים ולמה נקט לשמים ולא להאל יתברך. בהם על פי האמור יובן ובהקדים גם כן מה שאמרו ז"ל דהתשובה היא מפסוק וידי אדם ידו כתיב מכאן שכביכול ידו פשוטה לקבל את השבים עוד אמרו ז"ל דשם משה כינוי לאיש הישראלי וכמו שאמר משה שפיר קאמרת. ועל ידי שישראל נותנים אל לבם לשוב בתשובה ויכוונו בלבם שהשפלת שרו של עמלק תלוי בידם על ידי שיכניעו יצר הרע ויחזרו בתשובה אוי יכניעו את השר מן השמים ושוב האל יתברך יכניעו מתחת השמים. וזה שאמר והיה כאשר ירים משה ידו רוצה לומר יעשו התרוממות בתורה ובתשובה וגבר ישראל ולפי שפשט הפסוק יד משה ממש. לזה הקשה וכי ידיו ש"מ עושות מלחמה וכו' אלא בזמן שישראל משעבדים את לבם על דרך זכור בלב ואל תשכח בפה וכל כוונתם להשפיל השר שבשמים הוא ס"מ שר עמלק אוי נוצחים שעל ידי זה גם האל יתברך יכניע את עמלק מתחת השמים ואם לאו ח"ו היו נופלים דהכל תלוי בישראל ובוה נתבאר

קבו קול דרוש ב לשבת זכור יהודה

הבילות באיברים שהטא ומי יזכה לזה ובפרט לניצוץ שכינה, אמנם על ידי שמירת שבת כדן יאיר ניצוץ שכינה בתוספת נשמה יתירה ובקרבו קדוש ותתגרש הסטרא אחרא ושמירת השבת חשובה ככל המצות ונחשב כאילו קיים מצות חבילות חבילות ותתגרש הסטרא אחרא. נמצא אי אפשר לתשובה בלתי שמירת שבת ולכן זוהי סיבה שנקרא בשם שבת תשובה ולמד דעת שעיקר התשובה היא השבת, ובשמירת השבת תבנה ותכונן התשובה ע"כ. **ובזה** פירשו המפרשים ז"ל כוונת מדרש כשראה אדם הראשון את קין שמח אמר לו מה נעשה בדיןך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי אמר לו כל כך גדול כחה של תשובה פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת עד כאן, ובהקדים עוד מה שאמרו בפרק חלק אדם הראשון מין היה רב נחמן אמר כופר בעיקר היה, וכתב מוהר"ח הובאו דבריו בלב דוד פ"ו דאדם הראשון מלבד כל זה עבר על שבע מצות בני נח שעבר על כולם ובכללם עבודה זרה וגזל ועריות וכו', וכיון שכן השתא מיהא שרצה לחזור בתשובה היה צריך לעשות הבילות של מצות לגרש את הסטרא אחרא אשר בקרבו כי עשה עבירה אחת קנה לו קטינור אחד וזה לא אפשר באדם הראשון לעשות באותה שעה הבילות של מצות דוה צריך זמן רב ולכן באותה שעה שרצה לחזור בתשובה תו"מ פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת וקיבל עליו לשמור שבת כהלכתו דבכהאי גוונא נחשב לו כאילו קיים כל המצות ונתגרשו הקליפות והסטרא אחרא ומאיר ניצוץ השכינה בתוכו ויגרש את כל הקליפות ויהיה נקי ובר בפנימיותו ובחיצוניותו עד כאן דבריו.

אשר בזה שועמ"ה חיים זכו היינו טעמא שקראו יום זה בשם שבת זכור, והוא דישאל על ידי עונם מנבירים כח היצר הרע והוא ניהו ס"מ שרו של עמלק ועל ידי זה

היו פוגמים בחיצוניות ופנימיות בבית ומהוץ וחיו אין ביד האל יתברך להשפיל את השם של עמלק כל עוד שישראל חוטאים ופוגמים, וצריכים הבילות של מצות לתקן אשר עיוותו ולהפיל את השר של מעלה ואין מצוה שבתורה יכולה לתקן כיכ פנימיות וחיצוניות ועל ידי זה יאירו בהם הארת השכינה כמו שמירת השבת, ועיי יכריתו את השר שלו מלמעלה, והאל יתברך יכניע את האומה מלמטה בצירוף מצות ישראל, וזהו שבת זכור על ידי שמירת השבת זכור את אשר עשה לך עמלק ובוה יוכנע מלמעלה ולמטה.

ובזה אפשר לפרש דזו היא מאמר רבותינו ז"ל ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו כמד"א אשר קרך בדרך עד כאן, והוא תמוה דמה בא לרמוז בזה, ועל פי האמור אתי שפיר, והוא דכבר אמהנו דסיבת ביאת עמלק על עון חילול שבת וכמו שאמר הכתוב ויהי ביום השביעי יצאו מן העם לרקוט ולא מצאו ויבוא עמלק, ולעיד יל"פ לפי"ה והוא דבשלמא אילו היו שומרי שבת היו בודאי מאירים ומוזהרים ומתוקנים מבית ומחוץ ועל ידי זה מבניעים כח השר מלמעלה ואין עוד להיצר הרע ונוגדא דיליה ולא לאומתו זרע עמלק להרים ראש כלל, ברם נסיכת עון חילול שבת אדרבא נבר עמלק מכת שרו סימ ויצר הרע ולכן ויבוא עמלק וילחם בישראל, עוד נקדים מה שאמר בתרגום אסתר שהמן הרשע נין עמלק נזר על ישראל שלא ישמרו את השבת, וההדיא ז"ל בספר אהבת דוד כתב בשם נורי האריי ז"ל דס"מ נתלבש בהמן וכמו ישהיה ס"מ לעזר עמלק כמו שאמרו בנוהר הקדוש כן בימי מרדכי נתלבש בהמן ושם בלבו לשלא ישמרו ישראל את השבת, וזהו שבא לרמוז דכמו שעמלק ביאתו היתה על חילול שבת דבזה גדול כח השר שלו שהוא שטן הוא ס"מ ולכן נתלבש בעמלק לעזרו

קול

דרוש ב לשבת זכור

יהודה קבו

לעוזרו להלחם בישראל בעון זה, כן גם כן עכשיו נתלבש סימ בהמן ושם בלבו שיגזור על ישראל שלא ישמרו את השבת שעל ידי זה יפגמו ישראל בהיצוניותם ובפנימיותם דשקולה שבת ככל התורה והמהלל את השבת כאילו כופר בכל התורה כולה ועל ידי זה יגביר כח השר שלו שהוא סימ למעלה, ואם כן דומה בדומה כוונת המן לענין זקנו עמלק הרשע, והווינו לו מרדכי את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו שהוא גם כן מכה עון הילול שבת נבר כח השר שלו.

נמשך

אל האמור יובן גם כן מה ששלח מרדכי לאסתר ואמר לה כי אם החרש תחרישי בעת הזאת ריוח והצלחה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הנעת למלכות, ריש לדקדק למה אם החרש תחריש תתאבד, גם בית אביה מאן דכר ישמם, ברם על פי האמור אתי שפיר והוא דכבר אמרנו דבימי שאול המלך כבר הוכנע השר מלמעלה והשעה היתה ראויה להכניע גם את האומה למטה והם זרע עמלק וכמו שכתב מוהרמ"א ז"ל, אלא דשאול המלך לא קיים דברי האל יתברך והמל על מיטב הצאן ובסיבה זו נשאר אנו על ידי כשפיו הי ואמר לו אכן סר מר המות ובוה עוד נבר עמלק בעולם, ולכן השתא מרדכי הצדיק מוכיח את אסתר שצריך היא דאתיא מזרע שאול המלך להשתרר בכל עון לבטל הנזירה ונהפוך הוא להברית את זרע המן הוא גין עמלק ובוה ברא מוכה אבא ותתקן בזה את עון זקנה שהוא חטא בזה וזה שאמר כי אם החרש תחרישי בעת הזאת ריוח והצלחה יעמוד ליהודים ממקום אחר והוא או על ידי תשובה ובפרט על ידי שמירת השבת או מצוה אחרת ובוה יכניעו את כח השר מלמעלה, ואת ובית אביך תאבדו שינופול עתה עון שאול המלך שהוא נרמא בנוקין להנביר כח זרע עמלק, ומי יודע

אם לעת כזאת הנעת למלכות, רוצה לומר אפשר דמן השמים שלחו את אסתר ולהיות מלכתא לתקן את עון שאול אביה על ידי הצלת ישראל ולהפוך את הנזירה על זרע המן גין עמלק וברא מוכה אבא, ועל זה שלחה אסתר לך כנוס את כל היהודים רוצה לומר שכללות ישראל גם כן יחזרו בתשובה לתקן ולשפר מעשיהם ותצטרף אסתר היא עמהם ויכניעו כחו של שר עמלק מן השמים ובוה גם אומתו תכנע וכאמור.

וזאת

היתה כוונת המן במה שאמר ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותיך ודתייהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם אם על המלך טוב יכתב לאבדם וכיו, והדקדוקים רבו ולפי האמור אתי שפיר בדרך פשוטה ובהקדים מה שאמרו במדרש על פסוק ודתייהם שונות וכיו ואת דתי המלך אינם עושים רוצה לומר מפני לשתא בשהיי פהיי הם שומרי שבת שבת היום פסח היום ובוה אף אם היו חוטאים ישראל היו באיזה עון על ידי שמירת השבת יתוקנו ויכניעו את השר של עמלק מלמעלה וכמו שאמרו על פסוק שומר שבת מחללו אל תקרי וכיו, אם על המלך טוב יכתב לאבדם ואמרו במדרש קרי לעבדם עיז ובוה יהיו פנומים מבית ומחוץ ויגדל כח שרו למעלה ואומתו למטה ועל זה השיבו אהשודש הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך, רוצה לומר לפנום אותם באיזה עון שיהיה עד שלא יוכלו להרים ראשם ולהכניע את השר וכל שכן את אומתו מלמטה ולכן בשו"ף הוא ועשה להשמיד להרוג ולאבד, אישר לא היה כן דעת אהשודש כי אם להחטאם דוקא, ולכן בשאמרה אסתר למלך כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצד שוה בנוק המלך, ורוצה לומר ואילו לעבדים

קכה קול דרוש ב לשבת זכור יהודה

לעבדים וכו' שעל ידי זה נהיה מוכרחים לעבור על דת דנהיה מוכנעים לקיים דברי האדונים, עם כל זה שפיר נוכל לתקן בתשובה בלב וליטע בלבנו אהבתו ויהודו ומהשבה טובה הקביה מצרפה למעשה ועל ידי זה נכניע כח היצר הרע וסימ שרו של עמלק, ברם עתה שנמכרנו להשמיד להרוג ולאבד כי אין הצר שוה בנזק המלך, לזה אמר מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן שאין אני כוונתי כי אם להעבירם על דת ולהחמיאם והשיבה איש צר ואויב המן הרע הוה דכוונתו לעקור את הכל חיו.

באופן אחר אפשר לפרש כוונת מה שאמר מרדכי לאסתר כי אם ההרש תחרישי במה שראיתי לנדול אדונינו מנייר עשיר וצית אדוני אבי הראיש יציו בספרו הבהיר ספר עזרא דף מיב פירש להני קרא אם על המלך טייב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה, ויאמר המלך הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך, והוא דיש לדקדק למה אחשורוש לא רצה ליקח את דמיהם ומחל אותם לו, גם יש לדקדק דהמן אמר בתחילה יכתב לאבדם ושוב אמר לו על דמיהם ועשרת אלפים כבר כסף וכו', ואחשורוש שינה ואמר תחילה הכסף נתון לך ושיב אמר והעם לעשות בו כטוב בעיניך, ופירש במה שכתב המבייש ז"ל בחיא סימן צד"ק באחד שלקח האלתואם מאת פקיד המלך ובא אדם אחר להעלות בדמים ולהוציא איתו משם והלוקח מונעו ואומר שהוא מסיני נבולו שכבר הוא לקח האלתואם בשמר מאת פקיד המלך ואית ביה משום עני המהפך בהררה ובא אחר ונוטלה נקרא רשע, והשיב הרב ז"ל דלית ביה משום עה"ב והטעם משום דלא אמרינן הכי אלא דוקא היכא דאם לא בא אחר היה זוכה הראשון לנמרי, אבל בדבר שאפילו אם לא בא האחר אפילו הכי כשלא

ירצה המוכר הוור בו כניד דחק המלכות ומנהגו הוא דמי שקויה נכסי המלך או המכס ידו עהית ויד המלך עהיע, שאם המלך ירצה להעמידה בידו יעמידה והוא אינו יכול להסתלק ממנו, ואם יבוא אחר ויעלה בדמים יקה אותה ויסתלק הוא ממנה ואם כן על מנת כן לקח עיין שם, ונדע דזה דוקא אם יהיה האופן בדרך מקה וממכר ונותן כסף מחירו או לדעת הרב אמרינן כן דיד הלוקח עהית ויד המלך עהיע, מה שאין כן אם המלך נתן במתנה איזה דבר בלא כסף ובלא מחיר לאיזה אדם בודאי בכהאי גוונא לא נאמר דבר זה דאפילו באיניש דעלמא אם נתן מתנה לאחד אינו חוזר ולוקחה ממנו, דכלום אדם נותן מתנה וחוזר ולוקחה, מכל שכן וקל וחומר אם המלך עצמו נתן איזה מתנה לאדם בודאי שאינו חוזר בו ולוקחה ממנו שאין זה מחוקי ונימוסי המלך כלל ויד המקבל מתנה על העליונה, וידוע מה שאמרו ז"ל דאחשורוש היה שונא לישראל יותר מהמן וכמו שאמרו משל לבעל התל ובעל התריץ וכו', ויש מהמפרשים שפירשו כוונת מה שאמר הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך, היינו לומר דמה שאתה אומר לי ועשרת אלפים כבר כסף וכו' לתת מהירם לאבדם, אדרבא אני אתן לך כסף מאצלי לאבדם, ואומה כזו לא די שאין מן הראוי לקחת מהירם כדי לאבדם, אלא שאתן לך אני כסף מאצלי כדי לאבדם, וזה שאמר הכסף נתון לך מאצלי כדי שהעם לעשות בו כטוב בעיניך, באופן שגם אחשורוש רוצה לאבד את ישראל והוא שונא אותם, ובוה יובן דהמן דצה לקנות ישראל מהמלך בעשרת אלפים כבר כסף כדי להרוג אותם והוה ליה כמי שלקח האלתואם מאת המלך, וחשש אחשורוש שמא יבוא איזה אדם אחר להצילם ויתן מחירם יותר מעשרת אלפים כבר כסף ותהיה יד המן על התחתונה ולא תעלה מהשבתו לפועל לאבדם

קול

דרוש ב לשבת זכור

יהודה קנט

לאבדם, יען ראפילו המלך ילך בנימוסי המלכות ואינו יכול לשנות מהנימוס שלהם, והוא גם כן שונא לישראל ורוצה לאבד אותם, לכן עשה אחשורוש באופן זה שלא ליקח את מחירם כי אם בתורת מתנה נתנם כדי שלא יבוא איזה אדם מישראל או אחר ויסיג את נבולו ויתן יותר במחירם להצילם כי אם המן הוא יזכה בהם לנמרי מאותה שעה, ועל זה אמר לו בתחילה הכסף נתון לך שאיני רוצה ליקח את מחירם שיהיה כמו חק האלתיאם, אלא שהוא רוצה ליתנם במתנה, ומתחילה אמר לו הכסף נתון לך כדי שלא יכנס בשום ספק במה שאמר אחר כך והעם לעשות בו כטוב בעיניך שהוא נגד מחירם כיא מתחילת דבריו ביאר שרוצה ליתנם במתנה וכיון שכן תו ליכא תורה כלל אלא יזכה בהם תכף לעשות בהם כאשר ירצה וזה שאמר והעם לעשות בו כטוב בעיניך מעכשיו בלי שום דין ודברים כלל, או על דרך הנוכח לעיל והוא במאי דקיימא לן בדין מי שמכר להכירו קרקע ובא בע"ה המצר לקנותה באותם דמים יכול בעל המצר לסלקו ולקוקת מדינא דביים משום ועשית הישר והטוב, ומרן בית יוסף ז"ל בהלך חושן משפט סימן קצ"ה הביא בשם מוהריקו ז"ל דס"ל דגם במשפטיים איכא דינא דביים ואיהו ז"ל פליג עליה, ועיין בהמכיר ז"ל ובכפר זכור אלקלעי בדרך שכ"ז שהביד ומיש ג"כ שם בדרך שכ"ד ע"ב במלזה שמכר שטרו לאחר בפחות והלוה רוצה לסלק את הקונה וכו' עיין שם, ואנא זעירא הבאתי דבריו במקום אחר וגם הבאתי תשובת שמע אברהם בע"ה נ"ו מיש בגדון זה ועמדתי על דבריו ובסימן נ"ז הובאה תשובה למוהרי"ח רומאנו ז"ל דכתב ילדידן דאולינן בתדיה דמרן ז"ל דאין דדביים כמ"י היה במכירת שטרות בפחות עיין שם באורך, ונדוע דדביים אינו כי אם מה שהוא בתורת מקח וממכר אבל במתנה ליכא דדביים,

גם נודע מאי דאיכא פלוגתא אי עבדא במקרקעי דמי או במשפטיים דמי.

ובזה יובן דהמן בא לקנות את ישראל מאת המלך אחשורוש בעשרת אלפים ככר כסף כדי להורגם, ואחשורוש שהוא שונא אותם ביותר ורוצה בהריגתם וכנוכח לעיל השיש דאם ימכרם בדמים בתורת משא ומתן שמא יבוא אחד מהם בעצמם לקנות אותם בטענת דדביים ויצילם מהריגה, דלא מיבעיא לצד האחד דאמרינן עבדא במקרקעי דמי רודאי שזוכים הם מטעם דדביים לכ"ע, אלא גם לצד השני דאמרינן עבדא במקרקעי דמי עדין יש זכות תולה לומר קי"ל כמיד דגם במ"י איכא דדביים ומאחר שהם מוחזקים בעצמם יכולים לומר קי"ל ובהם הם גיצולים מההריגה, לכן כשנא המן לקנותם בדמים לא רצה אחשורוש בזה כדי שלא יהיה להם פתח תקוה והצלה, לכן אמר לו הכסף נתון לך שאיני רוצה למכור אותם בתורת משא ומתן אלא בתורת מתנה הוא נתן אותם לו דתו ליכא השישא כלל דבין שיהיה דינם כמשפטיים ובין שיהיה דינם במקרקעי אין להם פתח תקוה והצלה כלל אלא והעם לעשות בו כטוב בעיניך יען דבמתנה הם נתונים ובמתנה לכולי עלמא לית בה דינא דביים כלל וכלל.

והרב כלי המדה ז"ל בכדר תצוה כתב דמיש אחשורוש והעם לעשות בו כטוב בעיניך רוצה לומר שאף על פי שאני נתן לך רשות לאבדם היינו לאבד דתם ולא לאבדם מהעולם והיינו והעם לעשות בו כטוב בעיניך שישאר העם קיים וכו' תעשה כטוב בעיניך, ולא כתיב לעשות ממנו כטוב בעיניך שהיה נראה לעשות ממנו רוצה לומר רשות מהל"ט להשמיד להרוג ולאבד, וסיוע לזה מדברי הראשונים ז"ל שחירצו לקושיא הוקה דמה זה שמתמיה אחשורוש ואמר מי הוא זה ואיזהו אישר מלאו לבו לעשות כן, והלא הוא מתחילה נתן לו רשות לעשות

קל קול דרוש ב לשבת זכור יהודה

לעשות כן. אלא שאחשורוש לא נתן מעולם רשות אלא לאבד הדת של ישראל, וכמו שבא בתרעומת המן ודתיים שונות מכל עם וכו' ועל הדתות כתב אחשורוש לאבדם שיבטלו, ופירוש זה הכריחו אותו מפסוק יכתב להשיב את הספרים מהשבת המן בן המדתא וכו' דלאו מחשבה לבד היתה אלא מעשה גמור שכתב כמה ספרים לאבד את היהודים ואם כן קשיא מדידה אדידה, אלא ודאי פי' להשמיד להרוג ולאבד הקדים להשמיד לשון שמד ממש דהיינו להעבירם על דת ואם לא יקבלו השמד או להרוג ולאבד וזהו שלא אמר ולהרוג בואיו, וזהו שחשב על היהודים לאבדם שאחשורוש לא כיון בדבריו אלא שמד והעברה על הדת והמן פירש להשמיד לשון כילוי והרג ואבדן, וזהו אשר חשב על היהודים לאבדם.

ובזה מתישבת תמיהת אחשורוש שאמר מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן כין דיקא, רוצה לומר דבשלמא להשמידם שמד הדת ניהא, אבל הרינה לא דימיתו ולא עלתה על לבו, עד כאן להראיש זיל, יעיש, ובה פירש הוא זיל ויבקש המן להשמיד את כל היהודים והוא שהמן בבקשתו מאת המלך לא הזכיר לא איבוד ולא הרינה, כי מי ישמע לדברו הזה, לכן לא ביקש כי אם להשמיד שהוא מילה מורכבת סובלת ב' פירושים, האי שמד הדת והוא אשר הבין אחשורוש, ופירוש השני אשר הבין המן הרשע לשון הרינה ממש עיין שם.

אשר על פי זה יובן כוונת הפסוק וזית ונשלוח ספרים אל כל מדינות המלך להשמיד להרוג ולאבד את וכו' והדת ניתנה בשושן הבירה וכו' והעיר שושן נבוכה, ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וכו' וינד לו מרדכי וכו' אשר אמר המן לשקול על גנוי המלך ביהודים לאבדם, ואת פתשנן כתב הדת אשר

ניתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהניד לה וכו', והרקדוקים רבים, א. מה שאמר ונשלוח ספרים אל כל מדינות המלך וכו' והדת ניתנה בשושן הבירה, דודאי גם בשושן בכלל ולמה הוציאה בפירוש לבריה, גם למה בשאר המדינות כתב להשמיד להרוג ולאבד, ובשושן נקט סתם והדת ניתנה ולא קאמר להשמיד להרוג וכו', גם מה שאמר והעיר שושן נבוכה, ותיבה זו מורה שיש בדבר שני פירושים והיא נבוכה איזה פירוש יצדק ואדרבא הוה ליה לומר והעיר שושן בוכה, גם מה שאמר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה כאילו הוא ידע דוקא ובאמת כל העם ידעו מזה, גם מה שאמר וינד לו מרדכי אין הגדה אלא לשון חכמה ומהו הגדת חכמה שהניד להתך, גם מה שאמר ואת פתשנן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם נתן לו, קשה דמאחר שהנזירה היא על כל היהודים ודאי גם שושן בכלל ולמה נתן לו דוקא מאמר של שושן דקאמר אשר ניתן בשושן נתן לו, גם יש לדקדק שינוי הששון דבתחילה אמר להשמידם לנו לדעת שינוי הששון.

ועל פי האמור יובן דהמן כשכתב ספרים אל כל המדינות כתב להשמיד להרוג ולאבד, ובשושן כתב תיבת להשמיד לבד כמו שיהיה דברו עם המלך כדי שלא יהיה נתפס בדברו, וזה נשמע מדיוק הפסוק דכתיב ונשלוח ספרים אל כל מדינות המלך להשמיד להרוג ולאבד וכו' והדת ניתנה בשושן הבירה היינו הדת שיצאה מאת המלך שהיא להשמיד זו היא דוקא שניתנה בשושן הבירה, ולכן העיר שושן נבוכה בפירוש תיבת להשמיד אם פירוש שמד הדת או פירוש לשון הרינה מאחר שהיא סובלת שני פירושים לכן היא נבוכה, ומרדכי ידע השינוי זה שעשה בין שושן לשאר מדינות המלך דבשושן כתב להשמיד סתם ובשאר מדינות כתב להשמיד להרוג ולאבד, ושאר העם

קול דרוש ב לשבת זכור יהודה קלא

העם לא ידעו בעורמה זו ולכן ויקרע מרדכי את בגדיו, וזהו ויגד לו מרדכי להתך הנדה של חכמה הניד לו ערמת מה שעשה המן בשינוי שושן לשאר מדינות המלך שפירש בהם להשמיד להרוג ולאבד, ולכן ואת פתשן כתב הדת אשר ניתן בשושן להשמידם סתם נתן לו להראות את אסתר ולהניד לה מה שעשה המן בערמה בהשינוי הנזכר לעיל, שעל ידי השינוי תוכל לבוא אל המלך במענה זו ולהראות זיפּו שהוא מורד במלכות, ועיין להקיי אל בעלי שפירש השינוי ששינה המן משושן לשאר מדינות עיין שם ולדרכנו אתי שפיר יותר בדיוק הפסוק, וזה שאמרה אסתר כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד, שפירש תיבת להשמיד ביארה שהוא להרוג ולאבד והיא לשון הריגה, ואילו לעבדים וכו' שנהיה משועבדים תחת ידם כעבדים ולהשמיד את הדת התרשתי, דזו היא הנזירה עצמה שיצאה מאת המלך, והיתה הנזירה שוה כשושן כשאר מדינות המלך, מה שאין כן עכשיו כי אין הצר שוה רוצה לומר הצרה אינה שוה בכל המקומות, דבשושן פירש שהוא שמידת הדת אבל כשאר מדינות פירש הריגה ממש, אזי אמר לה מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן כין דיקא רוצה לומר השינוי הזה, ותאמר אסתר וכו' עד כאן דבריו (יצו) ז"ל.

ובנה יש לרמוז מה שאמר מרדכי לאסתר כי אם החרש תהרישי בעת הזאת ריוח והצלח יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך וכו', והוא דיש לדקדק למה כפל החרש תהרישי, עוד מה שאמר יעמוד ליהודים ממקום אחר, הוליל מן השמים ולמה נקט ממקום אחר, ברם כוונת מרדכי בדבריו אלו לאסתר דהנה יש לה לאסתר לבקש מאת המלך שתים באות כאחת א. מה שזיף המן וכתב על מדינות המלך להשמיד להרוג ולאבד ממש

שאין בן האמת ועוד שתבקש מהמלך שאפילו הנזירה העיקרית שהיא להעבירם על הדת ולאבד דתם יבטלה, ולכן אמר כפל החרש תהרישי על שתי הבקשות, על הזיף שזיף המן אשר לא כתוב, וגם לבטלה מכל וכל אפילו העברת הדת בלבד ימהול להם, ואם היא לא תבטל ולא תבקש בודאי שיתוודע זיפּו של המן משאר מדינות המלך שכתב עליהם הריגה ממש מה שאין בן בשושן ועידו מתוכו שהוא מזיף וזה שאמר ממקום אחר, רוצה לומר משאר מדינות המלך, והיא שתפרוש מן הצבור בעת צרתם לא תראה בנחמתם, ולזה אמר ואת ובית אביך וכו'. **ובנה** אפשר דזו היתה כוונת אסתר במה שאמרה לאהישורוש תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי דיש לדקדק למה כפלה בלשונה, וגם למה נקטה לינבי נפשי בשאלה ועמה בבקשה, ועל פי האמור יעין, והוא דהנפש ירמוז לאיבוד הנפש שהיא נזירת להשמיד להרוג ולאבד, ותיבת עמי ירמוז לשמירת הדת עם בני ישראל עמו ונהלתו, והיא רצונה לדבר אל המלך שיבטל שתי הנזירות, א. איבוד הנפש שכתב אל מדינות המלך להרוג ולאבד את כל היהודים, וזהו אינה צריכה בקשה ותהנוגים אלא שאלה כדן שהוא זיף שלא מדעת המלך ובשאלה לבד די לבטל את זה, ולזה אמר תנתן לי נפשי שכתב לאבד את כל היהודים כשאר מדינות המלך בשאלתי שאלה דוקא דזה זיף, ועמי רוצה לומר אפילו הנזירה העיקרית שנתן יד לפושעים לאבד דתם ולא יקרא שם עמי אלא ישמידו דתם בבקשתי בבקשה ובתהנוגים לבטל גם את זאת.

באופן אחר אפשר לפרש לעניות דעתי כוונת הפסוקים הנזכרים לעיל תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי, הכפל ושינוי הלשון, והן קדם ראיתי בכתובים דרמוז בזה

קלב קור דרוש ב לשבת זכור יהודה

בוה בהקדים לפרש פסוק בתהלים מה שאמר דוד המלך עליו השלום אהת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' לאורך ימים, ריש לדקדק גם בזה דנקט מלות שונות והוה ליה למימר אותה אבקש לשבת בבית ה' וכו', ופירש דהיות בעולם הזה נחלק השאלה והבקשה לשני ענינים, דהתנוק שואל מאביו פרוטה לקנות פרי או מיני מתקה, נמצא השאלה היא הפרומה והמבוקש הוא הפרי או המתוק שהוא העיקרי, זו היא בעניני העולם הזה, אולם בעניני עבודת ה' שהוא הכרחי שלא על מנת לקבל פרס רק שיוכה לעובדו לשמה, השאלה והבקשה אהת היא, וזה שאמר אהת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' לאורך ימים, ונודע כי אהת המלכה היתה מצטערת על ישראל עמה יותר מנפשה, ולפני אותו רשע היתה הנזירה על נפשה ועל עמה בכלל, ואולם על נפשה קל בידו לציל אבל לא להחיות ישראל עמה, ולכן שאל ממנה איזה ענין השאלה ואיזה ענין הבקשה, וזה שאמר מה שאלתך ומה בקשתך על זה השיבה תתן לי נפשי בשאלתי ועיקר המבוקש הוא עמי בבקשתי עד כאן.

ועשרת ראשי וצית הרמזו זצוקיל פירש הכפל והשינוי הנזכר כמה שכתב הרב קור יעקב הביא דבריו ה' מערכי לב ז"ל בכוננת הפסוקים וינד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף וכו' ואת פתשנן כתב דת וכו' על פי מה שכתב מוהר"ן רוצויו מפי השמועה כמה שאמרו בירושלמי נשים דייבות במקרא מנילה שאף הם היו בספק להשמיד להרוג ולאבד, עד כאן, ורבים תמהו מהו בכפך והלא קרא כתיב להשמיד להרוג וכו' סף ונשים, אם כן הכל היו בכלל הנזירה, ותירין הרב ז"ל דבמדרש אמרו אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כבר כסף וכו', לית אנא ידע מניניהון אלא כד נפקו

ממצרים היו תיר אלק, על כל חד יהיבנא מאה זוזי, ולפי זה יש במשמע שלא מכר לו אלא הנברים מבן כי שנה ומעלה ועד בן ס' שנה כמו שאמר הכתוב כשש מאות אלק רגלי הנברים לבר ממך, אלא שהמן רימה לאתשורוש וציוה לסופרי המלך לכתוב אהר האיש ואחד האשה ואם ימצא מערער על זה דלמה נורת גם על הנשים, בודאי שיבטל הנזירה מפחדו מן המלך דהנשים אינם בכלל הנזירה, ואם לא יהיה מערער יהרגו גם הנשים, וזהו כוונת הירושלמי דאף הם היו בספק להשמיד וכו' זה תורף דבריו.

ועל פי דבריו מוכרח דבשושן לא כתב סף ונשים, שלא יודע הדבר אל המלך וידע זיפוי, אלא כתב סתם, והוה שהניד מרדכי לאהת ואת פרשת הכסף, סבוס הכסף שאמר כנגד תיר אלק הזכרים, ואין הנשים בכלל, ואת פתשנן כתב הית אשר ניתן בשושן סתם נתן לו, להראות את אהת, איך שושן ושאר מדינות המלך סתרי אהרדי, וכודאי שהמלך לא גזר על הנשים, ומורד במלכות ומויף הוא ותניד למלך, ואת והייב מיתה הוא זה תורף דבריו.

וקדן שאמרה אהת תנתן לי נפשי שאני אשה, בשאלתי, רוצה לומר על ידי שאני שואלת אותך דלמה שינה המן שושן משאר מדינות בענין הנשים, דמוכח מזה דלא מכרת לו הנשים בכלל, ולזה אמרה תנתן לי נפשי בשאלתי, ועמי שהם הזכרים בבקשתי, בבקשה ובתהנונים לבטל הנזירה, כי נמכרנו אנני הנשים ועמי הזכרים להשמיד להרוג וכו' ועל זה חרה אפו ואמר מי הוא זה וכו' דאני לא אמרתי אלא הזכרים לבד, עד כאן.

ולעניות דעתי נראה לפרש כוונת הפסוק כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי וכו' בהקדים מה שכתב הרב עיר דוד סימן תצ"ו

קול דרוש ב לשבת זכור יהודה קלג

תצו וי' דאיתי במפרשים דמה שאמר משה רבינו עליו השלום והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה, רוצה לומר דהמוכר לא ימכרם אלא לעבדים ולשפחות, והקונה לא יקנה אלא להרינה, ועל ידי זה לא יתרוצו המוכר והקונה יהיו וימבטל המקח ואם כן המן לא הפריו על המדה, דכן כתב כבר משה רבינו עליו השלום, מה שאין כן אחשוורוש שאין למוכר דשות למכור אלא לעבדים ולשפחות, ולזה צווהו ווי ויהי בימי אחשוורוש ולא בימי המן עד כאן, ובוה פירש הרב הון רב מה שאמר בילקוט המן הרע הזה מלמד שהיתה מחווה כנגד אחשוורוש ובא מלאך ובסר ידה כלפי המן עד כאן, דרוצה לומר דאחשוורוש הוא דחייב והמן פטור ולכן היתה מחווה כנגד אחשוורוש אלא דהמלאך דתפה שלא תתחייב מיתה למלך יעוין שם, וזה שאמרה כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאכזר, וזה אינו כמו שאמר משה רבינו עליו השלום שהוא אמר והתמכרתם שם לעבדים וכו', וזה שאמרה ואילו לעבדים ולשפחות נמכרנו התרשתי, דזה הוא שאמרה תורה וכוננך לעיל, אבל הן עתה כי אין הצד שזה בנזק המלך הוא אחשוורוש שמכר אותם להרוג וזה אינו כמו שאמר בתורה ולכן האל יתברך יתנקם ממנו על נזירה זו וזהו בנזק המלך.

ויש להמשיך לזה מה שאמרו וי' במדרש על פסוק אלי אלי למה עזבתני אלי בים אלי בסני למה עזבתני, ובהקדים עוד מה שאמרו במדרש בפסוק וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים דהוא השר של מצרים דכשהאל יתברך נפרע מהאומה נפרע תחילה מהשר שלה וזהו את מצרים מת הוא השר של מצרים דנפרע ממנו תחילה וכבר נודע כי הוא יתברך השר של ישראל וכמו שאמרו על פסוק כי חלק הי עמו וכו' ולכן

תחילה דודאי אין הקביה מסכים בזה להשמיד ולהרוג את כללות ישראל וגם ממה שאמר בסני, רוצה לומר שניתנה התורה בסני על ידי משה רבינו עליו השלום ופירש בתורה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים דוקא, מזה נס כן אין לעוונות אותם ביד המן, וזה שאמר אלי בים בקיים דמוכח משם דאין נפרע מהאומה אלא אם כן נפרע מהשר שלה תחילה דמבעם זה יש לו יתברך לעמוד מנגד לנזירה זו וגם על זה אלי בסני ממה שאמרה התורה בסני והתמכרתם שם לעבדים וכו' מזה נס כן יש להעניש המן הרשע וסיעתו מכללות את ישראל, וזה שאמר אלי בים אלי בסני למה עזבתני, עוד כתוב אצלי בפירוש פסוקים הנזכרים לעיל בהקדים מאי דקיימא לן מקנה דבר שאינו קצוב וכו' ולפי שראיתי שכבר פירש זה עשיר וצית אביו העוהי זצ"ל שדרך בדרך זו בספרו הבהיר ספר עזרא דרוש ו' לשבת זכור דף מ"ו יעוין שם לכן עמד קנה במקומו.

כאופן אחר אפשר לפרש כוונת המדרש אלי אלי למה עזבתני אלי בים אלי בסני למה עזבתני, במה שאמר במדרש פי בראשית וי' אדריאנוס קיסר כיון שכבש את כל העולם הלך לדומי וביקש מגדולי המלכות לעשותו ולקבלו לאלוהי ישרי כבש את כל העולם, אמר לו לא שלפת בעירו ובביתו, הלך והתריב ירושלים ובית המקדש והגלה ישראל וחזר לרומי, אמר להם הרי התרבותי את ביתו ושרפתי היכלו והנלתי את עמו, עשו אותי אלוהי, אמר רבי ברכיה שלישה פילוסופין היו לו, הראשון אמר לו אין אדם מודד במלך תוך פלטרין שלו, צא מפלטרין שלו ותעשה אלוהי, שהרי העולם השמים והארץ שלו הם צא מהם ותעשה אלוהי, והשני אמר אין אתה יכול שכבר אמר לנביאים כדנא תאמרון להון אלהא די שמיא וארעא דליהון וכו', והשלישי אמר לו בבקשה ספינה אחת

קלד קול דרוש ב לשבת זכור יהודה

יש לי בים והיא מטורפת בחוץ לשלשה מילין וכל נכסי בתוכה, אמר לו אדריאנוס אשלח ספינתי וחילותי ויצילוה, אמר לו מרי למה תשלח חילותיך וכו', שגר מעט רוח לשם ואתה מצילה, אמר לו מנין לי רוח לשגר, אמר לו לרוח אין אתה יכול לשגר והיאך תעשה אלוה וכתוב כי כה אמר ה' בורא רוח ונוטיהם נתן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה, נכנס לביתו זעף, אמרה לו אשתו אתה מלך גדול וגבור והכל בידך אלא אני אומרת לך דבר אחד, תן לו פקדונו ותעשה אלוה, אמר לה מהו פקדונו אמרה לו הנפש, אמר לה ומה העצה אם אתן לו פקדונו שהיא הנפש מה אובד עוד לעשות, אמרה לו כיון שהנפש אין אתה יכול לשלוט בה וכתוב אין אדם שליט ברוח ואין שלטון ביום המות והיאך תעשה אלוה, אדם אתה ולא אל עד כאן, מוכח מזה דהאל יתברך הוא אחד ואין אלוה מבלעדו והעד וראיה לזה ממה שהוא יתברך שליט בנפש האדם ליטלה ולהחזירה ואין אחר יכול על זה, ועוד מענין הרוח שנושב בים ומוליך הספינות וכיוצא שאין כל בריה יכולה לעשות זאת, מזה מוכח שאין אלוה מבלעדו, עוד נודע מה שאמרו רבותינו ז"ל דכיון שנכנסה אסתר לבית הצלמים ממנה רוח הקודש ומיד אמרה אלי אלי למה עובתני, גם נודע מה שאמרו רבותינו ז"ל דבקריעת ים סוף נזר האל יתברך על הרוח ועשה פלא גדול שהרוח אחד ועשה דבר והופכו, שהיה שהקפיא את המים וכמו שאמר הכתוב קפאו תהומות בלב ים, הוא עצמו שהפשיר את המים כמו שאמר הכתוב נשפת ברוחך כסמו ים, וזה דבר והופכו להודיע שהאל יתברך יכול על כל ובידו הכל והוא אחד ואין שני, דכל שאר האלוהות לא יוכלו לשלוט ברוח ולעשות פלאות כאלו.

עוד נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל על

פסוק נפשי יצאה בדברו רבעת שנתן האל יתברך התורה לישראל ופתח ואמר אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני פרחת נשמתם ושוב החזירה להם והיו, וזהו נפשי יצאה בדברו, ולכן אמרו ישראל למשה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר אלהים עמנו פן נמות, ויש לדעת כיון שהאל יתברך נתן התורה לישראל וברצונם הטוב קיבלוה, איך ולמה פרחת נשמתם מהם הוד ה' תקצר כיון שכל הרוחות והנשמות כולם תלויים במאמרו יתברך שמו, איך הגיה להם לפרוח נשמתם מהם, ועל פי האמור אתי שפיר, דהאל יתברך כביכול עשה זאת שפרחה מהם נשמתם כשאמר אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני, להודיע שמענין הנפש והנשמה יתאמת להם שהוא יתברך אל אחד ואין אלוה מבלעדו, דהלא הנפש היא תלויה בידו יתברך שמו, והן עתה שפרחה הנפש האם יוכל אלוה אחר להחזירה להם, אם כן מזה יתברר לכל נכרא שאין אל מבלעדי האל יתברך.

אשר מעתה מוכן כוונת המדרש אלי אלי אלי בים אלי בסיני למה עובתני, דכיון שנכנסה אסתר לבית הצלמים שלא תחשוב שתיו יש ממשות כאלהים אחרים, לכן נסתלקה ממנה שכינה, דאולי יהיה לה חיו מחשבה זרה בעיני והצלמים, ועל זה אסתר פיה פתחה בהכמה דחלילה לי להשוב כזאת חיו, דהלא יש הוכחות וראיות גדולות דאתה הוא האלהים ואין עוד זולתיך, אהת מה שעשית בים בקריעת ים סוף וברוח אפיך נערמו מים ניצבו כמו נד נוזלים קפאו תהומות בלב ים, דעשית שני ענינים דבר והופכו, דמזה הוכחה גדולה דאין אלוה אחר יכול לשלוט ברוח, ועוד שנית מה שעשית בהר סיני עת מתן תורה שפרחה נשמתם וחזרה, דמזה גם כן מוכח דהנפש שהיא פיקדון באדם מסורה

קול דרוש ג לשבת זכור יהודה קלה

מסורה בדרך ליטלה ולהתוודה, מה שאין כן בשאר אלוהות שאין להם כח כזאת. והוא אלי בים אלי בניי מה שעשית ברוב דבר והופכו בים וכן מה שעשית בנפש דבר והופכו בניי. מזה יש הוכחה גדולה דאחה הוא האלהים ואין זולתך למה עזבתני שאולי אהשוב היו מהשבה זרה רחוק מישועתי דברי שאנתי דחליפה לי להעלות על לבבי לזולתך.

דרוש ג לשבת זכור

ולקחת את שתי אכני שוהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל.

ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה גדלו חסדי האל יתברך על עמו בני ישראל צאן מרעיתו אשר ליה נהגו בכל תפוצות ישראל ביום הקדוש הלזה יום שבת זכור לדרוש לעם ולהודיע כמה עצמו נס' האל יתברך ונפלאותיו אשר עשה בימי מרדכי ואסתר, ולעניות דעתי נראה לתת טעם לשבת למה נקרא בשם זה שבת זכור, והגם שפשוט הוא משום שקורים בו פדשת זכור עם כל זה כבר המפרשים ז"ל נתנו כמה וכמה טעמים לזה יעוין עליהם, וגם אני אענה הלקי בהקדים לפרש לעניות דעתי כוונת המזמור שיר המעלות לדוד לולי הי' שהיה לנו יאמר נא ישראל, לולי הי' שהיה לנו בקום עלינו אדם אוי חיים בלעונו וכו' והקדוקים מבוארים ונקדים מה שכתב הרב בני יששכר ז"ל דף ק"ו עמוד א' דהאל יתברך מנהיג עולמו בשתי הנהגות הנהגה נסית שלא כטבע המוטבע מכראשית, והנהגה טבעית הסדורה מכראשית, הנהגה הנסית ניכרת לכל באי עולם, כראותם שינוי סדרי בראשית אוי יודעים כי יד הי' עשתה זאת, אבל הנהגה טבעית מי שאינו שלם באמונת התורה סובר כי הכל הולך על פי הטבע והמזלות ואין

כאן השנחה עליונה, רק הכל בטבע המוטבע, ועיקר יסוד התורה לידע ולהודיע שהכל בהשנחה עליונה, מאת סיבת כל הסיבות, שהוא המניע את הנלנלים והמזלות ומסבב כל הסיבות, ואין שום תנועת רפרוף עין מבלעדי יכולתו והשפעתו יתברך שמו הנם שהוא בטבע המוטבע, והנה הוא כעין המלך הלוזש מלבושו דעם כל זה נוף המלך בתוך המלבושים, והוא בראשית נתינת התורה הודיע כביכול לעמו ישראל, אנכי הי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, והוא דישראל כשהיו במצרים היה נלות הדעת כי לא ידעו את הי' שהיו שקועים ומוטעים בדעתם שכל הנעשה בעולם הוא על פי הנהגת המזלות בטבע מבלי השנחה עליונה, ועל כן היו עובדים המצריים לטלה ראש המזלות, וכאשר שידד הקביה מערכת השמים וכוכבי השמים ובסליהם בהראות נפלאותיו אשר עשה בתוך מצרים, אמר וידעתם כי אני הי' וידעו מצרים כי אני הי', דהנהגה הנסית הניכרת לעין כל הנה יודעים כי יד הי' עשתה זאת הוא המהווה כל ההוויות ומשדרם ברצונו, מה שאין כן הנהגה הנסית בטבע הנה היא גם כן בהשנחה האל יתברך ובכוחו, אבל היא בהתלבשות הטבע כעין המלך המסתתר בלבושו ונוף המלך בתוכו, ולכן אמר למשה קודם עשותו הנס' וידעתם כי אני הי' וידעו מצרים כי אני הי', והנה מלבושי הי' הנכבד הוייה ברוך הוא נקרא אני דהאותיות שלפני הוייה ואחרי שם הוייה בנימטריא אני כעין לבוש המסתיר את הלוזש לפניו ולאחריו, וזה להורות כי אני הוא, הגם שאני מתלבש בטבע תדע כי אני הוא, וזה שאמר הנביא כה אמר הי' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים, אלהים בנימטריא הטבע שאין הנהגת הטבע מבלעדי רק בהתלבשות הטבע, ולכן בניי פתח דבריו, אנכי הי' אלהיך, שגם בהנהגת אלהים שהוא הטבע

קלו קול דרוש ג' לשבת זכור יהודה

הטבע אנכי הויה בתוכו מנהיג את הטבע בהשגחתו, וזה שאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שלא הייתם יודעים את הויה אלא שקועים בסכרת המצרים דהכל בהנהגת המולות, הלא אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים באותות ומופתים להודיע כי אני ה' וכזכור לעיל עד כאן דבריו, ובמקום אחר שם הביא משל על זה שבהשגחתו יתברך עושה הכל בדרך טבע ואין הטבע בלי השגחתו יתברך חלילה עיני שם.

עוד נודע דמהשבת מוכח שיש הנהגה נסיית כמו נהר סמבטיון ואומרים העולם שיש כפר סמוך לדמשק וקורין למקום אשר בתוכו רבאה שתימיר יוצא ההכל חם במקום ההוא ושוכנת ההכל ביום השבת כנודע, ואם כן מהשבת יש הוכחה להנהגת הנסיי, ואם כן הגם שבפי הפסוקים במנילת אסתר ניכר שהגם בימי המן שנעשה על ידי מרדכי ואסתר הכל נעשה בדרך טבע, עם כל זה צריך להאמין באמונה שבהשגחתו יתברך נעשה כל זה וידו עשתה זאת, ולכן קורים לשבת זה שבת זכור, לרמוז דמהשבת יש ראה להגם של פורים יזהכל בהשגחה נסיית על פי הטבע, והוא שבת זכור, דמהשבת יש לנו ראה אמיתית שיש שתי הנהגות הנהגה נסיית, והנהגת הטבע, ואפילו הנהגת הטבע היא על ידי השגחה אלהית וכמו שהזכירם בתחילת עשרת הדברות במה שאמר אנכי ה' אלהיך הויה שהיא השגחה נסיית, ואלהיך השגחת הטבע שצריך להאמין שהוא יתברך מסבב הסיכות וכניצל.

וקה רמו הפסוק מי יחן טהור מטמא לא אחר, דרוצה לומר מה הפרש בין עובדי אלילים הכופרים בהשגחה ובין עם ישראל נוי טהור, הוא דישאל מורים דשתי ההנהגות הנסיית והטבעיית כולם בהשגחתו יתברך מה שאין כן אומות העולם עובדי עבודה זרה, וזה שאמר לא אחר שנאמין דוקא בהנהגת

הטבע ולא בהנהגת הנסיית, אלא שהכל בהשגחתו יתברך.

ובזה יובן כוונת הפסוק אחת דיכר אלהים שתים זו שמעתי כי עזו לאלהים ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, ורוצה לומר אחת דיכר אלהים היא הנהגת הטבע שכפי פשט הכתובים שהכל נעשה בטבע, אבל שתים זו שמעתי שיש הנהגה נסיית והיא על ידי שם הויה ורמוז זה דתיבת ז'ו נימטריא י"ג שתים י"ג רמוז להויה שמספרו כ"ו, וזה אומרו שתים זו שמעתי רמוז להנהגה נסיית על ידי שם הויה והוא המשנה לטבע וזה כי עזו לאלהים, דהויה מתלבש באלהים שהוא הטבע ונותן לו כח לפעול, ולך ה' חסד לשלם להמאמין כזה כמעשהו.

אשר כזה זהו כוונת הפסוק שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל וכו' ובהקדים עוד מה שאמרו בשם בקום עלינו אדם זה המן אדם ולא מלך, והנה ישראל מורים ומשכחים להאל יתברך שעשה נסים לאבותינו בימי המן שבהשגחתו יתברך בהנהגה הנסיית שהוא על ידי שם הויה שנתלבש בהנהגה הטבעיית וכוה ניצולו ישראל בימי המן, וזה שאמר לולי הויה שהיא פועלת הנהגה נסיית שהיה לנו ניי אלהים שנתלבש באלהים שהוא הטבע ותמיד כזה פועלת על ידי כח הויה ולולי ה' שהוא שם הויה שנתלבש בשם אלהים שהוא ניי הטבע בימי המן, וזה שאמר בקום עלינו אדם שהוא המן שניכרים שנעשו הכל כפי הטבע, אבל אנו מאמינים שלולי השגחה הנסיית שהיא על ידי שם הויה אוי היום כלעונו בתרות אפס בנו, ואנחנו מורים ברוך ה' הויה שלא נתנו טרף לשיניהם שהכל בהשגחתו כניכול יתברך שמו.

ונמשך לזה יובן כוונת המדרש על פסוק למנצה על אילת השחר מזמור לדוד אלי

קול דרוש ג לשבת זכור יהודה קלו

אלי אלי למה עזבתני, ודרשו רבותינו ז"ל אלי בים אלי בסני למה עזבתני עד כאן ובהקדים עוד את הידוע דקריעת ים סוף הוא גם שלא כדרך טבע, עד שאפילו אריסטו גדול הפילוסופים אמר אילו ראיתי בעיני קריעת ים סוף הייתי מאמין אמונה שלימה באלהות כנודע, גם במתן תורה נעשה כמה נסים שלא כדרך טבע בקולות וכרקים וענן כבוד על ההר והר סיני עשן כולו וכל זה נסים שלא כדרך טבע, ולכן אסתר המלכה בהכנסה לבקש על עמה ביקשה מהאל יתברך שלא יתנהג עמה כדרך טבע דוקא אלא גם יעשה עמה נסים שלא כדרך טבע על פי השנחה נסיית כמו שעשה נסים בהשנחת הנהגה נסיית בקריעת ים סוף ובהר סיני עת קבלת התורה, ולכן אמרה אלי אלי בים עת קריעת ים סוף ואלי בסני שעשית בשת"ם אלו נסים ידועים וכדורים שבהשנחת הנהגה נסיית אם כן עתה למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאנתי כי עת לחננה לעשות עמי הנהגה נסיית.

ונמשך לזה מה שאמר בעל ההגדה הכס מה הוא אומר מה העדות וההוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלהינו אתכם אף אתה אמור לו בהלכות הפסח וכו', והדיוק סבואר ולפי האמור אתי שפיר, ונודע דיש תיבת מה פירושה כמו מה רב מוכך אשר צפנת ליראיך, ורוצה לומר דהחכם אומר דכמה וכמה יש לנו ליהרר ולקיים את כל מצות התורה אשר הם רוב ככל לזכור את חסדי האל יתברך שעשה עם אבותינו בהשנחתו יתברך על ידי הנהגה נסיית, והוה אשר ציוה ה' אלהינו שנתלכשה הנהגה נסיית על ידי שם הוי"ה בהנהגת הטבע שהיא בשם אלהים, אף אתה אמור לו לאמת דבריו בהלכות הפסח שהוא זכר ביציאת מצרים אשר כל הנסים שנעשו ביציאת מצרים הם באמת ובאמונה שהם בהנהגה נסיית.

וקה רמו מה שאמר הקב"ה ליהוקאל בן אדם התחיינה העצמות היבשות האלה ויאמר ה' אלהים אתה ידעת, והוא דהאל יתברך שא"ל את יהוקאל הנביא דאם בהנהגת הטבע היש באפשרות להחיות עצמות היבשות, ועל זה השיב לו שבודאי על ידי התלכשות הנהגה הנסיית בהנהגה הטבעית שהוא שם הוי"ה בשם אלהים שהוא הטבע אתה ידעת לשון החיים לרחם ולהחיותם.

ובזה יובן כוונת המן הרשע במה שאמר ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם וכו', דהנה המן הרשע כופר בהשנחה הנסיית, ולכן רוצה להשמיד את עם ישראל והלשין עליהם שגם ישראל היו כופרים ואינם מודים בהשנחתו יתברך בהנהגה הנסיית, ואם כן בודאי שגם הוא יתברך יתנהג עם ישראל כפי מידתם שכופרים בוה ולא ישניה עליהם בהנהגה הנסיית ומשלים להם כמידתם וכפעולם, ואם כן רוצה לקנותם ולאבד את זכרם, והוה שאמר ישנו עם אחד ישנו מן המאות ואת דתי המלך מלכו של עולם להאמין בו בהשנחה של הנהגה הנסיית אינם עושים שאינם מאמינים בהם, ולכן בודאי ולמלך מלכו של עולם אין שוה להניחם שמשלים להם כמידתם ואין מתנהג עמדם בהשנחה הנסיית, ואם כן אם על המלך טוב יכתב לאכרם ועשרת אלפים כבר כסף אשקול וכו', והמלך אהשוהושי השיבו דסוף סוף הוא מרחם עליהם ברחמינו כאשר עשה כמה וכמה נסים לאבותיהם, וסוף סוף תהול הנזירה עליו עצמו, והוה שאמר הנסיף נתן לך, שהוא יתלה על העין שכן כסף נמשך עיני כמו שאמרו ז"ל, וכישלח מרדכי לאסתר לבוא אל המלך, חשבת אסתר יהיה הדבר על ידי הנהגה טבעית והשיבה ואמרה ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים יום, ועל זה השיב לה מרדכי הצדיק שבודאי האל יתברך

קלה קול דרוש ג לשבת זכור יהודה

ובנה יובן כוונת הפסוק שובה ישראל ער
ה' אלהיך כי כשלת בעוניך קחו עמכם
דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון
וקח טוב וכו'. ויש לדקדק דבתחילה כתיב
ה' אלהיך, ואחר כך אמר ושובו אל ה' דוקא,
וזהו ליה גם בתחילה לומר אל ה' לחוד,
ועל פי האמור יובן דרומז לאיש הישראלי
שהמעהו היצר לחשוב דהעולם מתנהג כפי
הנהגת הטבע ואינו מאמין בהשגחת הכורא
כלל ואפילו רואה לפעמים דברים הנסוים אינם
מאמינים בהם כלל אלא אומרים שהוא על פי
הטבע דוקא וכופרים בהשגחה, ועל זה מזהיר
הנביא שצריך לו לאיש כזה לשוב בתשובה
ולראמין שיש שתי הנהגות הטבע וגם
הנהגה הנסיית, וכביכול עושה הנהגת הנסיית
בהתלכשות בהנהגת הטבעית והאדם יחשוב
שהכל נעשה כפי הטבע דוקא, אבל האמת
הוא שהנהגה הנסיית נתלכשה בהנהגה הטבעית
וכנוכר לעיל, וזה שאמר שובה ישראל מן
הדעת הנפסדת שהיית חושב כזאת והתשובה
שתיגע לאמונה שלימה בשתי הנהגות הנזכרים
לעיל והתלכשות הויה באלהים שהם הנהגה
הנסיית כלבוש שם אלהים שהוא גימטריא
הטבע, דבאמת עון גדול הוא לכפור בהשגחתו
יתברך שהיא הנהגה הנסיית, וזהו כי כשלת
בעוניך, ויש בתורה ענינים רבים המוכיחים
על השגחה הנסיית, וזה שאמר קחו עמכם
דברים הרבה שנעשו לאבותינו נסים ונפלאות
בהתלכשות הטבע, ובכן ושובו אל ה' הויה
להאמין בהשגחתו יתברך בהנהגה נסיית, ובוה
תתקנו כל מה שעבר אמרו אליו כל תשא
עון וקח טוב התשובה והאמת השגחתו
יתברך וכו'.

ובנה יובן כוונת הפסוק וידבר אלהים אל
משה ויאמר אליו אני ה', ויש לדקדק
דבתחילה אמר וידבר אלהים אל משה אמר
שם אלהים ושוב אמר אליו אני ה', מה ר"ל
בוה

יתברך ברוב רחמיו על עמו בני ישראל שיעשה
הנס בהנהגה הנסיית, ואם החרש תחרישי בעת
הזאת ולא תסמכי על הנהגה הנסיית המתלכשת
בהנהגה הטבעית, ריוח והצלחה יעמוד ליהודים
במקום אחר שיעשה ההנהגה הנסיית לכד שלא
בהתלכשות בדרך טבע, ובעונש זה את ובית
אביך תאבדו, ולכן השיבה לו דחלילה לי
מלהחריש בזה, אלא אם יש ברצונך לזה צריך
הזמנה והכנה בתשובה כדי שירחם האל יתברך
ויעשה בהנהגה הנסיית ולזה לך כנוס את כל
היהודים וצומו וכו' וכודאי שעל ידי זה האל
ברחמיו יעשה בהנהגה הנסיית שתתלכש בהנהגה
הטבעית וכנוכר לעיל.

וקח רמו מה שאמר הפסוק ואת פרשת הכסף
אשר אמר המן לשקול על היהודים
לאבדם וכו' ופירש רש"י הכסף פירוש הכסף,
דרוצה לומר דהמן חושב שגם אחשוורוש הסכים
בקנייה זו ואמר לו הכסף נתון לך וכו' כפשטה,
אבל האמת דאחשוורוש רמו לו דהאל יתברך
אלוהיהם יעשה להם גם בהשגחה נסיית כדרכו
והוא המן יתלה על העץ דהכסף גימטריא
העץ וזהו פירוש הכסף.

וקח רמו מה שאמרו בש"ס חייב איניש
לכסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור
המן לברוך מרדכי, דרוצה לומר דהמן חשב
דאין השגחה אלהית בהנהגה נסיית, ומרדכי
הצדיק הוא נאמן בהאל יתברך שיעשה לישראל
גם בהשגחה נסיית וכמו שאמר ריוח והצלחה
יעשה ליהודים וכו' שהיא הנהגה הנסיית וכנוכר
לעיל, ועל זה אמרו שצריך לכסומי עד דלא
ידע מה יש הפרש בין המן למרדכי הצדיק
בוה.

ואפשר דלכן אמרה אסתר בויא המלך
והמין היום וכו' ר"ת הויה לרמוז
שבטחוני חזק בשם הויה המהווה על ידו
הנהגה נסיית תוך הנהגה הטבעית וכנוכר לעיל
שיעשה לי בהשגחת נסיית גם להצלת ישראל.

קול דרוש ג לשבת זכור יהודה קלט

בוה, ועל פי האמור אתי שפיר והוא רמשה רבינו עליו השלום אמר למה הרעותה לעם הזה וכו' דכפי הטבע שלית הכא לדבר בשליחות אדם המעלה והכבוד תבך נשמעים אליו ועושים רצונו ועתה אנכי הרואה דאפילו לפי הטבע לא נעשה רצונך הו' דהלא ומאו באתי לדבר בשמך והויל' תבך להקל מעליהם העבודה כפי הנהגת הטבעי, ואדרבא הרע לעם הזה יותר והצל לא הצלת את עמך, ועל זה השיבו כביכול בזה הלשון וידבר אלהים אל משה, דהן אמת דהישליחות היא כפי הטבע והו' הרמוז בשם אלהים, אבל האמת הוא דאני ה' דאני אתנהג עמו בשם הויה שהוא הנהגה בהשגחת הנהגה הנסיית המתלבשת וכנזכר לעיל ולכן אמור לבני ישראל אני ה' הויה שהיא נוד הטבע והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ונאלתי אתכם בזרוע נפיה וכו' והייתי לכם לאלהים שאתנהג עמכם בהשגחה הנסיית המתלבשת בטבעיית, והו' וידעתם כי אני ה' הויה שהיא הנסיית אלהיכם שהוא כפי הטבע וכנזכר לעיל, ובוה יובנו כמה וכמה פסוקים הנאמרים על אופן הנזכר ביעויע.

הנראה לעניות דעתי לפרש בסדר היום באופן אחרת כוונת הלשון הרע שאמר המן ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותי ורתיהם שונות מכל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים נבר כסף אשקול על ידי עושה המלאכה להביא אל נני המלך, יובן לעניות דעתי כסיד כמה שכתב הרב עדין ז"ל סדר ויקרא וז"ל בהקדים דברי האר"י זצ"ל בענין הקרבנות דענין הקרבן הכא לכפר הוא דעל ידי מעשה החטא שעושה האדם המור או קל איבוד הלקי נשמתו הקדושה שנפלו חלקים ממנה להסגרא אחרא, ואבירת חלקים אלו הם לפי תומך העין או קוטנו כן יהיה

נודל האבירה וקוטנה מאברת חלקי נשמתו רב או מעט, ועל ידי הקרבן והנניעה הנמשך ממנו יקורבו ויזהרו אלו החלקים לקדושה למקורן ושורשם העליון הראשון, והו' שם קרבן שהוא מלשון קירוב, והנה החוטא והנזר בתשובה הוא מחזיר אותם החלקים, ומי שמת בלי תשובה אוי אותם החלקים נשארו בקליפה והסגרא אחרא ואי אפשר להם להתתקן כי אם על ידי גלגולים קשים ומרים בדצח"ס לפי ערך החטא אשר על יריהם נפרד החלק ההוא אם בחטא חמור יהיה הגלגול במקום קשה להתתקן ואם חטא קל יהיה הגלגול במקום שקרוב להתתקן, ומחסד ה' כי החוטא ומקריב קרבן בהמה אותה בהמה שמקריב נודמן בה גלגול מאיש חוטא שהטא חטא כזה ממש שהקרבן בא עליה ולא עשה תשובה ונתגלגל בעונו בהמה ומוזין ה' בהמה זו להקריבה קרבן על אותו חטא ממש ועל ידי זה שמביא קרבן ומתחרט ועושה תשובה על עונו נתעלו חלקי נשמתו של החוטא שנתגלגל בהמה ההיא והנזרין למקורן בקדושה דמצא מין את מינו עד כאן דבריו, ובוה פירש שם כוונת הפסוק אדם כי יקריב מכם וכו' בדרך הבטחה ורוצה לומר בהיות האדם יקריב חלק נשמתו לה' על ידי הקרבן והיינו מכם מעצמות נשמתו אוי יהיה מוכנס ממני כי מן הבהמה מן הבקר וכו' שמאותו קרבן שמקריב תקריבו את קרבנכם רוצה לומר חלק כזה שאתה מקריב מאתך שנפרד מנשמתך חלק כזה ממש תקריב כזה ממש גם כן מן הבהמה דמצא גם כן מאותה הבהמה בגלגול כזה ממש שנפרד מאיזה אדם גם כן על ידי חטא כזה ממש ותיד ושיי.

עוד נקדים מה שכתב הרב יעקב הקדים דף נ' עמוד ב' משם סי' בת"י וז"ל עשר קדושות יש בננדם עשר תמורות בסגרא אחרא דגם את זה לעומת זה עשה האלהים והם רמוזים בפסוק ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים

קמ קוד דרוש ג לשבת זכור יהודה

נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולתם ומוון לאביו לדרך, ורבותינו ז"ל אמרו שרמו לאביו כשהייתי אצלך לימדתני עשר קדושות בטהרה, ועתה לא תחשוב שבהיותי במצרים שהיא תמורת ארץ ישראל וערות הארץ ותמורת ארץ ישראל שיש בה עשר קדושות שהחלפתי הקדושות בעשר התמורות חיו, לזה תדע לך שלא נתלכלכתי היו אלא עמדתי במקום הקודש שכך נאה ויאה להצדיקים וכמו שהעיד הפסוק על אברהם ויעל אברם ממצרים, דאף על פי שירד למצרים ערות הארץ עלה מהסמרא אחרא להקדושה בשלום, דכל התורה רמזים וסודות ולא סיפורים, ופרעה הרשע היה מכשף גדול ובקי בהסמרא אחרא וקרא אותו התנין הגדול מצד הסמרא אחרא, וראה שישראל היו שש"ם הבוא ויש להם זכות שלשיה אבות אברהם יצחק ויעקב ומשולשים בקדושה דשלש פסוקים ויסיע ויבוא וי"ט שיוצא מהם שם ע"ב שמספרם ר"יו, כנגדם לקח שיש מאות רכב ונה בהור נימטריא ר"יו ושליש"ם על כולו להכניע חיו שש"ם רבוא ור"יו נימטריא בהור ושלשה בוחות משלשה אבות הקדושים, והקב"ה בעל היכולת הפר עצתו בכה שם אלהים הקדמי כזה א אל אלה אלהי אלהים מספר ר' ופ"ו אותיות ועל ידי זה מרכבות פרעה וחילו יריה בים תמורת ר"יו הי' יראנו מתורתו נפלאות זת"ד יע"ש.

עוד נקדים מה שאארו ז"ל כי התענית הוא כמו הקרבן ממש שהאדם מקריב תלבו ורמו להאל יתברך ועל ידיהם הוא מתקן את נשמתו ומונע מהאדם כל גזירות קשות ורעות כנודע.

עוד נקדים מה שאמר הרמב"ם ז"ל בספר המורה והביא דבריו רבינו בה"י ז"ל בפרשת ויקרא על פסוק אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן וכו' דאומות העולם עובדים לבהמות כמו

שמצינו המצריים עובדים היו למלה כי תועבת מצרים כל רועי צאן, והכשרים היו עובדים לצורת בקר שהבקר סיבת החרישה שהוא קיום העולם כמו שאמר הכתוב ורוב תבואות בכח שור ועוד הרבה באנשי הודו שאינם אוכלים בשר שור ואינם שוחטים בקר, ולכן זה שאמר הכתוב מן הבקר ומן הצאן, דבהקריבם להאל יתברך מאלו קרבן יתבפרו העונות, שאמונות הרעות שהם הולאי הנפש לא יתרפאו כי אם בהופכם, כמו חולי הנוף שמתרפא בדבר שבהופכו כן חולי הנפש, וכל כוונת התורה אינה כי אם לעקור זכר עבודה זרה מן העולם, ולשרש אחריה ולכרות מעובדיה ושלא לעשות כמעשיהם אפילו לשמים, ועל כן היו הקרבנות אשה ריה נ"חוח לה', כי כאשר יסכימו כל ישראל להקריב להקב"ה ולעובדו שכם אחד לו לבדו ולא לעבודה זרה, אז יתיחד בזה שמו יתברך דאין יהוד במקום עבודה זרה, ומן המעם הזה הם רצונו יתברך עכ"ל.

עוד נקדים מה שאמר בילקוט פ' תרומה על פסוק והב וכסף ונחושת זהב רמו למשכן יבא זהב שבמשכן וכו' כסף זו מקדש ראשון שבנאו שלמה דכתיב בו אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה נחושת זה מקדש שני שחצר חמשה דברים ארון וכפורת וכרובים אש ורות הקודש ע"ן שם.

עוד נקדים מה שאמרו ז"ל דהמן הרשע עשה עצמו עבודה זרה ונתן דמות העבודה זרה על לבו ולכן מרדכי הצדיק לא יברע ולא ישתחוה וישאר העם הישתחוהו כי כן ציוה לו המלך, וזה שאמר ולא שמע אליהם כי הגיד להם אשד הוא יהודי.

נמצא שהאדם הישראלי ובפרט בהיותם בארץ ישראל ומקריבים קרבנות הם נקראים עם אחד ויהוד הי' שלם לו ולא לעבודה זרה ובהיותם בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שאין יהוד הי' שלם ואין מקריבים קרבן ועל

קול דרוש נ לשבת זכור יהודה קמא

ועל ידי חטאם ועונותיהם הם כאבירה שיורדים כל חלקי נשמותיהם מעט להסמרא אחרא וכפרט בעון חמור כעבודה זרה ממש, והמן הרשע רצה להתחייב ולאבד את נשמתם כאבירה ממש שיורדים לעמקי הסמרא אהרא, וכנגד עשר קדושות לכללם מהם אמר לשקול עשרת אלפים ככר כסף, וככר כסף גימטריא תי כנגד ארבע מאות איש עמו שהם מצד הסמרא אהרא.

זרה שאמר ישנו עם אחד שהיו מתחילה באים ומקריבים קרבנות שכם אחד וכוה נקראים עם אחד ולא לעבודה זרה עתה מפוזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך שהם כחוצה לארץ ודתיהם שונות מכל עם שהם אינם עובדים כי אם לאל אחד ואין מאמינים בשום עבודה זרה, ואם נהמיאם ונאבד חלקי נשמותיהם אינם יכולים לתקן על ידי הקרבנות דאסור להם בחוצה לארץ, וזה שאמר ואת דתי המלך מלכו של עולם שהם הקרבנות שעל ידם עושים אשה ריה ניהות אינם עושים ולמלך אין שוה להניהם כעבודתם זו, אם על המלך טוב יתב לאבדם לשון אבירה דעל ידי שנכריחם לעבוד עבודה זרה כזה יאבדו חלקי נשמתם ויוטמעו בהסמרא אהרא, ולהנביר הסמרא אהרא על צד הקדושה ועשרת אלפים ככר כסף אישקול על ידי עושה המלאכה המסיתים ומתחייבים אותם, על זה אמר לו המלך הכסף נתון לך רוצה לומר דמה שהיו עושים בהכסף שהוא בית המקדש עבודות וכיוצא נתון לך שהוא יעשה עבודה זרה והעם לעשות כו' כטוב בעיניך רוצה לומר לאבד את חלקי נשמותיהם, והמן הרשע לא אמר בתחילה להמלך ענין הרינה והשמד כלל כי אם אבירה ורוצה לומר אבירת חלקי הנשמה כסמרא אהרא, ואחשורוש גם בן אדעתא דהבי נתן לו רשות על ישראל, אבל המן הרשע תיקף כתב להשמיד להרוג ולאבד את כל

היהודים ונשלוח ספרים וכו' כיום אחד אשר לא היה בעת הנזירה זכר הרינה, ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר שיק גימטריא תי להבניע ארבע מאות איש שכסמרא אהרא ואפר לתקן לשום לכם פאר תחת אפר ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף פירש רש"י פירוש הכסף, רוצה לומר מה שאמר לו המלך אחשורוש הכסף נתון לך רוצה לומר נתן לו רשות ושלמה דמה שהיו עושים עבודה בבית המקדש הנקרא כסף זה נתן לו כה להתחייב כעבודה זרה שיעבדים ועל ידי זה יאבדו בניו ויוטמעו כסמרא אהרא והיו שאמר לו והעם לעשות כו' כטוב בעיניך רוצה לומר להתחייב ולהעבדים עבודה זרה וכוה היה לעשה אבירה ממש שיאבד מהם היהדות והמן הרשע עשה בעורמה דלכל המדינות כתב כאר היטב מחשבתו הרעה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן סף ונשים אשר לא היה בן בפירוש בעת נזירת המלך וזה עשה לישראל כל המדינות אבל בשושן הבירה אמר הפסוק והדת ניתנה בשושן הבירה רוצה לומר עתב סתם לאבדם ולכן והעיר שושן נבוכה מה רוצה לומר כוה אבירת הנפש והנוף או אבירת הנפש, והנוף קיים דרוצה לומר להתחייב ולכן מרדכי שלח אל אסתר להודיעה כל זה וגם דפתשן כתב הדת אשר ניתן בשושן יתפרש בה דלהשמידם וכונתו לרעה, ולכן כשהשיבה לו אסתר שאין לה רשות לכונן אל המלך ואחת דתו להמית, השיבה כי אם התרש תהרישי, בעת הזאת ריזה והצלה יעמוד ליהודים במקום אהר, רוצה לומר מהנוף שעשה במקום אהר ושאר מדינות שביאר הנזירה להשמיד להרוג ולאבד מה שלא היה בן בעת הנזירה ועל זה השיבה אסתר לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי דהתענית במקום קרבן שהיה קרב על נבי המזבח וכו' וכאשר

קמב קול דרוש ג לשבת זכור יהודה

וכאשר אבדתי אבדתי שני אבדות רוצה לומר
כאשר אבדתי שנשמעתי והייתי בתוך עם ממא
שפתים וזו אבדתי גם אבדתי שנית לרבות
שעתה הרגה ממש בהכנסה אל המלך שלא
ברשות.

ולכן אמרה אסתר למלך כי נמכרנו אני ועמי
להשמיד להרוג ולאבד ואילו לעבדים
ולשפחות נמכרנו החרשתי רוצה לומר אילו
היה הענין לשון אבדה שהיא אבדת היהדות
ובהיותנו עבדים ושפחות בזה על ידי זה נהיה
כיב נשמעים בין האומות החרשתי שאולי יש
תקוה לאהרתינו אבל להשמיד להרוג ולאבד
ולא יזכר שם ישראל עוד אין הצר שזה בנוק
המלך, על זה אמר לה המלך מי הוא זה
ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן דאני
לא דיברתי כי אם על דבריו לשון אבדת
היהדות ש'המאס ו'נשמעו ו'אבדו בין הגויים
ותאמר אסתר איש צד ואויב המן הרע הזה
ואו נור המלך דנהפוך הוא אשר השב על
היהודים על ראשו.

ובזה יזכר מה שאמרו בשם חייב איניש
לכסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור
המן לברוך מרדכי, רוצה לומר בפירוש תיבת
לאבדם דהמן פירש אחר כך לשון אבדה
והרגינה ומרדכי לשון אבדה רוצה לומר ושמעו
בין הגויים ואבדת היהדות וכזכר לעיל.

דרוש ד לשבת זכור

ושמת את שתי האבנים על כתפות
האפוד אבני זכרון לבני ישראל, ב"פ.

איתא במדרש רבה וז"ל רבי לוי בשם רבי
אחא ב"ר חנינא אומר כל זמן שזרעו
של עמלק בעולם, לא השם שלם ולא הכסא
שלם, אבד זרעו של עמלק מן העולם, השם
שלם והכסא שלם, מה טעם האויב תמו חרבות

לנצח מה כתיב בתריה וה' לעולם ישב כונן
למשפט כסאו הרי השם שלם והכסא שלם
עד כאן לשונו.

ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה גדלו הסדי
האל יתברך עם עמו ישראל ובפרט
אשר הציגנו מניחת המן הרשע שגור עליהם
להשמיד להרוג ולאבד על ידי המלשינות במה
שאמר להמלך אחשורוש וזה הכתוב במגילת
אסתר ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים
וכו' ודתי'הם שונות מכל עם וכו' אם על המלך
טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כבר נסקף
אשקול על ידי עושה המלאכה וכו' ויאמר
המלך הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב
בעיניך, ויקראו סופרי המלך וכו' להשמיד
להרוג ולאבד את כל היהודים וכו', ויש לדקדק
באלה הפסוקים הרבה דגראה כמה וכמה יתור
לשון, א. תיבת אהר למה לי, ועוד שתי
תיבות מכל עם יתור נפיש, גם למה משקל
עשרת אלפים ולא מספר אחר, גם מה שאמר
אחשורוש לעשות בו כטוב בעיניך, למה לא
השיב בפירוש כמו שביקש המן ממנו, והנראה
לעניות דעתי לפרש בסיעתא דשמיא בהקדים
מה שכתב הרב זרע שמשון בפירושו למגילת
אסתר וזה לשונו ונודע שהאותיות מאלף ועד
יוד הם אחרים שמורים על האחרות והיהוד
והרחמים, ואחר כך היוד כלולה מכולם, והיא
אות ראשונה של השם הרומזת רחמים פשוטים.
ואחר כך באים אותיות כלים שהם אותיות
מלך למפרע והם ניממריא אות צי והוא סוד
מה שמו ומה שם בנו, והמן נתכוון במספר
י"ג שאלו השלשה אותיות עם העשרה הראשונים
הם י"ג אותיות, ואלו השלשה אותיות מורים
על הכליה דהיינו כלים, והקביה הוסף שתי
אותיות אחרות ועשה ג"ס דהיהו גי' וסמך,
ולפי דעתינו זהו המעם שתיקנו על גס זה
שני ימים לעירות ולכרכים, דלפי שהמן מנה
י"ג אותיות והקביה מנה לישראל ט"ו אותיות
וישנה

קול דרוש ד לשבת זכור יהודה קמג

ועשה להם אותיות נ"ס שהם אות י"ד וט"ו והיינו מעמא שפיר למה מניחה נקראת י"א י"ב י"ג למה ג' ימים קודם דוקא ולא קודם ולא אחר כך, לפי שהמן סמך עצמו על ג' אותיות דהיינו כל"ם דמשמע כל"ה והקב"ה הוסיף ג"ס משום הכי קבעו ימים אלו דוקא, ועוד ניחא שהמן מורע עמלק ועשה הקב"ה להם גם ונקם מהמן זרע עמלק, רמז למה שהבטיח כי יד על כס יה מלחמה יהי בעמלק וכו' ע"ש, ועיין בספר דבר טוב דף מ' עמוד ד' שהביא דבריו אלו עיין שם.

עוד נקדים מה שכתב הרב ראשית חכמה בשער היראה פרק ט"ו דהיכא דכתב עם הוא לשון ננאי ודוקא בלשון הכתוב לא בדברי רבותינו ז"ל עיין שם.

עוד נודע מה שכתב הרב יוסף שאלתיאל ז"ל משם המפרשים והביא דבריו עטרת ראשי מרן אבי העזרי' בספריו והוא שכתב בכוונת הפסוק בשופטים ג' איש אלהים בא אלי ולא שאלתיהו אי מויה הוא ואת שמו לא הנד לי כמה שאמר האר"י ז"ל דלמעלה בסטרא דקדושא כולם מספר י"ב, י"ב צירוף הוי"ה, י"ב מולות וכיוצא, אכן בסטרא אחרא הם י"א בסוד ותהסרהו מעט מאלהים י"א סימני הקבורת, ועוד דמלאכי הקדושה ניכרים בשמם כי יש בסוף שמותם אל מיכאל רפאל וכיוצא, אכן בסטרא אחרא לא יש אל, וזה שאמר איש אלהים בא אלי ולא שאלתיהו אי מויה הוא אם הוא מהסטרא אחרא דהוא אי או מסטרא דקדושה והוא מויה נימטריא י"ב, וכי תימא הרי מהשם ניכר אם יש אל בסוף לזה אמר ואת שמו לא הנד לי זת"ד, ודנה' המן הרשע בא לפני אחשוורוש ולהביל אר"ם נח"ש בדברו לשון הרע על ישראל דהם עם שפל ובזוי ובהתערכותם עם שאר האומות בזה גם שאר האומות יתלמדו ממעשיהם הרעים ח"ו ולכן יש לשרש אתריהם

ולעקור את הכל היו, וזהו ישנו עם אחד שהוא עם בזוי ואין ראוי לרחם עליהם באותיות הראשונות שהם מאל"ף עד מספר יוד שהם מורים על הרחמים ובזכור לע"פ, אלא יש להוסיף עליהם עוד שלש אותיות שהיו מספר י"ג נימטריא אח"ד, שתוסיף על אותיות האחדים אותיות כל"ם שרומזים לכל"ה, וזה שאמר ודתייהם שונות מכ"ל ע"ס ורוצה לומר דלהיות שהם עם בזוי ודתייהם שונות תוסיף אותיות מכ"ל שהוא כל"ם, ובכן אם על המלך טוב יכתב לאבדום, ועשרת אלפים עשרה כנגד עשר אותיות מאל"ף ועד יוד להנביר הדגים עליהם ולא יהיה עליהם השפעה מאותיות הראשונות שהם רחמים, ועל זה השיב המלך אחשוורוש הנכסף נתון לך, דאין מל"קין אלא אם כן מתרין, ואין להשמדם כעת ואין להוסיף כל השלש אותיות על האחדים כי אם ב' אותיות מהם דוקא והם אותיות כ"ל ובוה יהו י"ב אותיות שהם נדר סטרא דקדושה שהם י"ב, וזה שאמר הנכסף נתון לך מושכת עצמה לך וגם לך אותיות כ"ל על האחדים ויהו י"ב, והעם שאמרת לעשות בו כטוב בעיניך מלשון טוב עין דבתחילה צריך לעשות בהם טובת עין ולרחם עליהם, והמן הרשע העלים עין מזה ותפס הענין כפשטו וכתב להשמד להרוג ולאבד את כל היהודים וכו', ולכן בנא אסתר לפניו לבקש ממנו על גזירה זו השיב לה מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן דאני אדרבא אסרתי לרחם עליהם בתחילה דאין מל"קין וכו'.

ויש לרמוז עוד כמה שאמר אם על המלך טוב יכתב לאבדום, רוצה לומר דאותיות הראשונות שהם האחדים הם רחמים נמורים ונקראים בהינת טוב ואותיות מל"ך הם אותיות כל"ם ורמז לו שלא תניח אותיות האחדים לחוד שהם רחמים אלא תצרפם עם אותיות כל"ם ועל ידי זה יהיו כולם בהינת דין והו

קמר קול דרוש ד לשבת זכור יהודה

אם תתן על המלך שהם אותיות כלים טוב
אותיות האחרים שהם בהינת טוב יכתב לאבדם.
ועל זה השיב אהשורוש דאין לצרף עתה
אותיות כלים גי אותיות אלא בי אותיות ויהיו
ייב להגביר סמרא דקדושה שהם ייב דאין
מלקין אלא אם כן מתרין, ולכן כשבאה אסתר
לפני המלך וביקשה לבטל את הגזירה, השיב
לה מי הוא, זה רמו לה בזה דמי הוא
שפירש שכן הגזירה אדרבא, ויהי שכוננתי
להוסיף על העשר אותיות האחרים בי אותיות
כיל ויהיו מספר זיה שהם ייב שהיא מסמרא
דקדושה, ועל זה השיבה המן הרע הזה.

ובזה אפשר לפרש כוונת הפסוק במילה
ויהיב המלך את אסתר מכל הנשים
ותשא חן והסד לפניו מכל הבתולות וישם
כתר מלכות בראשה וכו' ויש לדקדק בשינוי
הפסוקים למה פה נקט תרתי חין והסיד, מה
שאין כן בתחילה בהיות אסתר בבית הני אמר
ותשא חסד לפניו תיבת חסד לכד, גם אחר
כך נקט תיבת חן לחוד כמה שאמר ותתי
אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה, ולמה פה
נקט תרתי חן והסד לפניו, ברם אפשר דפה
הן עתה רומז מניד מראשית אחרית מה יהיה
אחר כך בעת גזירת המן כשינוור על ישראל
להשמיד להרגו ולאבד ומה תרמוז לו אסתר
בבואה לבקש לבטל את הגזירה, דרומזת לו
דכל כוונת המן לצרף האחרים לאותיות כלים
ובזה נזר להשמיד וכו' ואילו לא היה נזר
כלייה כי אם לעבדים ולשפחות אין דבר לכפר
עונם, אבל חן עתה בגזירת כליה יהיה השש
על המלך גם כן עצמו דאצתו יהודית והו
כי אין הצד שזה כנוק המלך, וכוננתה דיבטל
הגזירה באופן זה ליתן ולצרף אותיות גים
עליהם, וזה שאמרו ובבואה לפני המלך מלכו
של עולם, ופה גם כן ויהיב המלך מלכו של
עולם את אסתר ותשא חין והסיד לפניו
מספר כיו גים שהגביר שם הוייה שהוא רחמים

נמורים וצירף אותיות גים עמהם לבטל הגזירה
וכמו שכתבתי לעיל.

ובזה אפשר לרמוז כוונת המדרש אלי אלי
למה עונתני אלי גים אלי כסיני למה
עונתני, לפי דרכינו יש לרמוז דאסתר המלכה
כשראתה שהמן הגביר עליהם גי אותיות כלים
ביקשה רחמים ואמרה לפניו יתברך אליי גים
בבקשה שהמן צירף אותיות אליי באותיות
גים ונעשו אות אלק עם מספר כלים דמו שצירף
האחרים הרמוזים באות אלק עם אותיות כלים
ובזה הגביר הדין ונזר גזירה זו ועת צרה
לישראל, ולכן בבקשה באתי שאתה אלי
אלהינו שבשמים תעשה כסיני עולה אותיות
גים כיב שתצרף כל אותיות האלף ביה
העולים כיב והם רחמים בכללות ותעשה גים
לישראל ותבטל הגזירה ולמה עונתני רחוק
מישועתי דברי שאנתי והאל ברחמיו שמע
וקיבל תפילתה ועשה להם נס.

ובדרך זה יש לרמוז מה שאמרה אסתר
למרדכי לך כנוס את היהודים וצומו
עלי וכו' ויש לדקדק במה שאמרה תיבת לך,
גם תיבת כנוס ולא אמרה אסוף כמו אספה
לי וכו', גם למה צינתה שלשת ימים דוקא,
ועל פי האמור אתי שפיר דרוצה לומר בתיבת
לך לרמוז מה שאמר המלך להמן תיבת לך
בי אותיות דוקא והמן תפס הענין כפשוטו של
תוספת גי אותיות כלים ונזר הגזירה, דודאי
שהאל יתברך ברחמיו הרבים יוסיף עליהם
בי אותיות גים על השלש אותיות כלים ויבטל
הגזירה, אלא דלמה צריך הכנה דרביה לצום
שלשה ימים לבטל שלש אותיות כלים, וזה
שאמרה לך כנוס תיבת כנוס אותיות כיו
גים שלהגביר מדת הרחמים ולעשות גים צומו
עלי שלשת ימים להכניע שלש אותיות כלים
ולבטל הגזירה ובכן אבא אל המלך שיתהפכו
אותיות כלים לאותיות מלך.

ובזה אפשר לפרש דזו היתה כוונת היושוע
במה

קול דרוש ד לשבת זכור יהודה קמה

במה שאמר למשה אלדר ומידר מתנבאים במחנה ואמר אדני משה כללם, ויש לדקדק מה רוצה לומר בעונש זה, ועל פי האמור יובן דכוונת יהושוע לרמוז למשה שיצרף האחרים עם אותיות כלים וכוה יאבדו מן העולם, והו כללם אות אלף הרומז לאחדים עם שלש אותיות כלים ותנביר עליהם מדת הדין, ועל זה השיב משה ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם, רמו לו דהאל יתברך יוסף שתי אותיות נים ויצילם, והוא דשם כתב הרב זריש ז"ל דתיבת נים עשרה פעמים ה' ועשרה פעמים ו' עולים נים והם רמו ויה לפנ"ש ורו"ח וזה שאמר כי יתן ה' את רוחו, את לרבות נפש ורוחו עליהם ויצילם על ידי שתי אותיות נים.

נמשך אל האמור יובן מה שאמר פרעה הבה נתחכמה לו פן ירבה ונוסף גם הוא על שונאינו ועלה מן הארץ, דהנה בתחילה אמר פרעה למצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשיו, שם רמו דלא תחישו מאותיות כלים שיתוספו על האחרים ויהיה בהם כליות, לכו אל יוסף ומה שיאמר לתקן לכם אותיות כלים תעשיו רמו תתקנו מלשון ועשתה את צפורניה, ויוסף אמר להם שימולו ומל"ה נימטריא פ"ו עם הכולל להכניע הדינים דאלהים נימטריא פ"ו וכוה יהיו ניצולים, ואחר כך ויקם מל"ך חדש דמה שאמר בתחילה אשר יאמר לכם תעשיו, עתה עשה אותיות מל"ך אשר לא ידע את יוסף מה שאמר בתחילה, ויאמר אל עמו הבה נתחכמה לו וכו' ונוסף גם הוא אותיות נים פ"ו שינבירו אותיות נים על אותיות כלים וגם ינבירו הדינים שהם אלהים נימטריא פ"ו ועלה מן הארץ.

ולכן ביציאת מצרים אמר משה רבינו עליו השלום התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, רמו שיתקן לכם

מאותיות כלים היום וכו' ה' ילחם לכם לתקנם, אבל העיקר ואתם תחרישון שלא תדברו לשון הרע כמו שאמרו רבותינו ז"ל שהיה בישראל דלמורין כנודע ותלמדו זאת מאותיות את"ם ר"ת אפ"ר תולע"ת מ"ה שאמרו איתם אברהם משה דוד שבהיות האדם עניו לא ידבר לשון הרע שינביר הדינים וזה שאמר ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

והרי מדרכינו הן קדם אמרתי בדרך רמו בכוונת פסוק ויקם מל"ך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, במה שכתב החיד"א ז"ל בכפר פה אחד פירוש הגדה בפסקא וירעו אותנו המצרים וכו' וז"ל אמנם יש לומר דהגלות היה בשביל מכירת יוסף, ולזה נאה למצרים לשעבדם לנקום נקמת יוסף אדוניהם המחיה אותם ולפי זה אינם חייבים, ומה שהכבירו עולם הכל לכבוד והיכה עם יוסף וכו', ברם יש להכריע דנראה דהגלות לקיים נזירת בין הבתרים דאי משום מכירת יוסף היה לו להשתעבד שבת לוי וכו' ע"ש, וזה שאמר ויקם מל"ך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, דאל תחשוב דכוונת המצריים במה שהשבו לשעבד בישראל הוא לנקום נקמת יוסף שהוא יריד המלך אלא אדרבא משנאה עשו ומשנאתם בישראל, וזה שאמר אשר לא ידע את יוסף שיעשה זאת לאהבת יוסף ובעבור כבודו.

גם יש לפרש לעניות דעתי מה שאמר ויקם מל"ך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף בהקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל במדרש שוחר טוב מוכור יוד וז"ל אמר הקב"ה לשבט"ם אתם מכרתם לאחיכם מתוך מאכל ומשתה שנאמר וישבו לאכול להם הרי בניכם נמכרים בשושן מתוך אכילה ושתייה שנאמר והמלך והמן ישבו לשתות, אמר רבי יששכר ומה אם יוסף ישמח לאחיו דכתיב לא אתם שלחתם אותי הנה עד היכן מתוקנת להם

קמו קול דרוש ד לשבת זכור יהודה

להם מי שאינו מוחל לחבירו על אחת כמה וכמה אמר רבי חנן אמר הקב"ה לשבטים אתם מברתם לעבד נמכר יוסף חייכם אתם קורים בעצמכם בכל שנה ושנה עבדים היינו עד כאן נמצא לפי דברי המדרש שוחר טוב שיוסף מהל לאיחיו ואין צריכים עוד להשתעבד בעון מכירת יוסף, וזה שאמר ויקם מלך חדש על כצרים אשר לא ידע את יוסף לא ידע שמהל יוסף לאיחיו ואין עוד לשעבדם בעונו ולכן ויאמר אל עמו הבה נתחכמה לו.

נמשך לזה אפשר לפרש כוונת הפסוק אחת דיבר אלהים שמים זו שמעתי כי עון לאלהים וכו' במה שכתב החיד"א ז"ל בספר פה אחד בפסקת עבדים היינו והה לשונו והנה מה שאמר דיוסף מהל לאיחיו ועד היכן מתוקן להם, כבר כתבתי בספר פני דוד דהשבטים חטאו עם יוסף ועם ה' ופגמו ביסוד, ויוסף מהל חלקו ואכתי פש חלק נבונה, ולפי גדולת נשמתם כמה לקו במצרים וצרת המן וכו', וסיים שם משם האר"י זצ"ל דמשה היה בחינת יוסף וקיבל על עצמו עון השבטים וכו' וזכות יוסף ומשה שהיה בחינתו הם סיבה ליציאת מצרים עיין שם, וזה שאמר אחת דיבר אלהים שאמר לשבטים אתם מברתם אהיכם מתוך מאכל ומשתה הרי בניכם נמכרים בשושן מתוך מאכל ומשתה, גם שמים זו שמעתי שאמר ר' חנן אמר הקב"ה לשבטים אתם מברתם אהיכם לעבד נמכר יוסף חייכם שאתם קורים בכל שנה עבדים הינו וכנוכר לע"ז, וכי תימא דהלא יוסף עצמו מהל להם ולמה יתחייבו עוד בעונו, על זה אמר כי עון לאלהים דהם חטאו גם כן עם ה' הוא האלהים ויוסף מהל חלקו ואכתי יש חלק נבונה וזה שאמר כי עון לאלהים, ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש זה משה שנאמר בו והאיש משה שבוכתו גם כן יצאו ישראל ממצרים כמעשהו וכמו שאמר החיד"א ז"ל שם.

באופן אחר אפשר לפרש כוונת הפסוק אחת דיבר אלהים שמים זו שמעתי כי עון לאלהים ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, והוא בהקדים מה שאמרו בספרי פרשת תצא זכור בפה לא תשכח בלב ובן הוא אומר שמעו עמים ירגזון וכו' וכתב מוהראני"ה ז"ל דקשה לן למה החמירה תורה בזה בעשה ולא תעשה לזה הביא שמעו עמים ירגזון משל לקדירה רותחת ועמלק הוקירה ואם תאמר איך הקב"ה לא יוכל להצילם תלמוד לומר ולא ירא אלהים כמאן דאמר לישראל קאי ואיך יציל לחוטאים וכו' וז"ל. **עוד** נקדים מה שכתב מוהר"ח ז"ל בספר עץ חיים סדר בשלח דף ע"ד עמוד ב' וז"ל גם רמזו שפעם שהחמירה תורה בעשה ולא תעשה משום דעמלק חטא בכפלים ולקה בכפלים בעשה ולא תעשה, גם שני ענינים חטא עמלק במעשה בעלותם מהים שמעו עמים ירגזון ובנם כל אומות העולם להלחם עם ישראל וראה מה שנעשה בפרעה ולא נשאר עד אחר והוא לא פחד, שנית ברפידים במחשבה שהלך תי פרסה ועבר ה' מלכים והלך להתיעין עם בלעם וכו' ומשום הכי החמירה עליו תורה בעשה ולא תעשה, וסיים שם מוהר"ח ז"ל וז"ל וכוה יובן מה שאמרו פרק שני דמנילה זכור יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור מה אני מקיים זכור בפה ולא תשכח בלב עד כאן, וקשו תרתי דתנן מוזכרין יציאת מצרים שנאמר למען תזכור והוי בפה ואיך סיד וכוה בלב, שנית דהוצרך לא תשכח ללא תעשה וכן מנאן הרמב"ם בעשה ולא תעשה ואימא דלעשה ולא תעשה אתו ושניהם בפה, ויש לומר דאי הכי הוה ליה למימר לא תשכח מלזכרו ומדאמר סתם לא תשכח שמעינן דסתם שכחה בלב וממילא שמעינן דיש עשה ולא תעשה במצוה זו, ולקמייאת יש לומר דמאחר דעונש עמלק בעשה

קול דרוש ד לשבת זכור יהודה קמו

בעשה ולא תעשה הוי על מנימות שהשב שחמור ממעשה דפרעה הוה אמינא דדי לזוכרו בלב כנגד מזמות שעשה בלבו ודי בחמורה לזוכרו בלב בלבד. תלמוד לומר לא תשכח מה שאין כן בפרעה לא עשה מזמות ברשע. וכשאמרה תורה למען תזכור ככל הזכירות דהוה בפה ולא בלב עד באן דבריו.

וראייתי בכתיבת יד מורינא הרב הגדול מארי דאתרין דמשק יעיא כקשית כמוהר"י ענתבי זצ"ל בדרוש לשבת זכור שיש תקפ"ז שהביא דברי מוהר"א ז"ל הנזכר לעיל ועמיש מדלא קאמר לא תשכח מלזוכרו שמעינן דסתם שכחה בלב וממילא שמעינן דיש עשה ולא תעשה במצוה זו עד כאן. על זה הקשה שם וזה לשונו אימא בפשיטות כדס"ד מעיקרא זכור פירוש בלב ולא תשכח נם בן פירוש בלב ואתו לעשה ולא תעשה ולא צריך למימר לא תשכח מלזוכרו דפשיטא לן זכור ולא תשכח תרווייהו בלב ואתו לעשה ולא תעשה. ואדרבא אם הוה כותב לא תשכח מלזוכרו. לא היה גילוי על פירוש זכור מהו. השתא דכתב לא תשכח לנלות לי שפירוש זכור בלב ולעבור עליו בעשה ולא תעשה וצריך עיון זה תורף דבריו זכר צדיק לברכה. ואחר המחילה רבה ונעיר לא זכיתי להבין דברי קודשו ז"ל דכוונת מוהר"א ז"ל היא דאם אתא דזכור ולא תשכח הם תרווייהו בלב ואתו לעשה ולא תעשה. הוה ליה לקרא למינקט בלא תשכח נמי מלזוכרו לשון זכירה כמו לשון מצות עשה דנקט זכור. וביה הוה משמע שפיר דכהר"י נינהו ואתו לעשה ולא תעשה בלב. השתא דנקט סתם לא תשכח ודאי אמרינן דלא תשכח בלב וזכור בפה. ומה שכתב מוה"ר ז"ל דאתא לנלות שפירוש זכור בלב. אחר המחילה רבה הלא מהשי"ס נופ"ה מוכח דמפשט פשיטא ליה דזכור הוא בלב וכמו שאמר זכור יכול בלב לזכור שכתב אחר כך

לא תשכח דהוא מוכח יותר שהוא בלב. ועל זה הוכרח השי"ס לומר דזכור הוא בפה ומה מוכח דלא צרכינן לגילוי. ורבא דאמר אתיא זכירה וכו' דהוא בפה הוא מכה ברייתא זו דזכור יכול בלב וכו' ועל זה קאמר השי"ס שם כן ולזה כתב מוהר"א ז"ל דממילא שמעינן דיש עשה ולא תעשה במצוה זו.

עוד הביא שם מה שתירץ הרב יצחק ירנן ז"ל דהיכא דאיכא למדרש דרשינן וכו' רוכי משום דרשא זו וכו' דכוונת קושית מוהר"א צמח מהיכן הכריחו הברייתא דפירוש זכור בפה וכו' אימא לעשה אתא ובלב נמי מיירי וכו' תימא וכו' אם כן מנא לן דאתו לעשה ולא תעשה וכו' יעויין שם. ואחר המחילה רבה ונעיר נם בזה לא זכיתי להבין דברי קודשו ז"ל דהרב יצחק ירנן ז"ל ידע ליה נם כן לכוונת קושית מוהר"א צמח ז"ל ועלה קמשני דבעל הברייתא דהקשה כן דהרי שכחת הלב אמור ומה אני מקיים וכו' ולא רצה לאוקומי שניהם בלב ואתו לעשה ולא תעשה הוא משום דאית ליה למדרש כן דאחד בפה ואחד בלב והיכא דאיכא למידרש דרשינן ולא אמרינן דאיכא עשה ולא תעשה כלל מעיקרא. ואם כן לא שייך למימר דמנא ליה למדרש לעקור העשה מהלב.

עוד שם הביא דברי הרב לימודי ה' ז"ל מה שתירץ בזה דלא אמרינן לעבור עליו בעשה ולא תעשה אלא היכא דאיכא תוספת וחילוק בין העשה ללאו דאיכא מלקות בלאו בריני אדם ואיסור עשה בדיני שמים. אבל הכא דלא לקי ראין בו מעשה עיין שם. ועל זה הקשה שם דדבריו תמוהים דהא הבא הרמב"ם מנה במנין המצות מצות עשה דזכור ולא תעשה דלא תשכח אם כן הקושיא במקומה עומדת מאי קאמר כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור וכו' ומאי קושיא קיים זכור בלב ולעבור עליו בעשה ולא תעשה ומנא

קמה קול דרוש ד לשבת זכור יהודה

ומנא לן פ'רוש חדש בהאי עשה דתיהוי בפה וכו' עיין שם, ואחר המחילה רבה ת"ם אני לא אדע מאי מקשה ז"ל ממה שמנה הרמב"ם במנין המצות מצות עשה זכור ומצות לא תעשה ולא תשכח דהרמב"ם ז"ל מה שמנאם לשתים עשה ולא תעשה העשה הוא בפה והלא תעשה בלב ושמיר מתרין הרב לימודי הי ז"ל דקושית הש"ס היא דכיון דשכחת הלב אמור לא שייך עוד לומר דזכור היא גם כן בלב ולא אמרינן עשה ולא תעשה במצוה אחת אלא אם כן יש חילוק ביניהם בעונשים וכיון דכאן בלאו זה ליכא מלקות דאין בו מעשה אם כן לא אמרינן בזה לעבור עליו בעשה ולא תעשה, ואם כן מאי שייך וחישב עם קונהו וכו' דכיון דאעיקרא לא שייך לומר דאתו לעשה ולא תעשה וכנזכר לעיל, ומה שכתב ז"ל ומה גם דלאוין שאין בהם מלקות חמירי טפי מהלאוין דאית בהו מלקות וכו' כמו שכתב הרב נר מצוה וכו' אחר המחילה רבה לא זכיר שיר למה שכתב הרב יד מלאכי ז"ל בכללי הלמיר אות שע"ה דהלאוין שאין בהם מלקות קילי וכתב דדברים פשוטים הם ולא ניתנו ליכתב מרוב פשיטותן, ומה תמה על מוהרשי"א ז"ל בספר נופיה דכתב איפכא וכן הקשה ז"ל שם על הכותב בספר משנה למלך והרב מנחת בכורים ז"ל שנמשכו אחריו ולא השו לחוקרו ולדורשו וכו' יעויין שם, ואם כן איך הוא ז"ל כתב בפשיטות דהלאוין שאין בהם מלקות חמירי טפי וכנזכר לעיל.

איך שיהיה יצא לנו מהאמור דבמהיית עמלק יש עשה ולא תעשה זכור ולא תשכח ומצוה לקיים שתיים אחת בפה ואחת בלב, אשר בזה יובן לעניות דעתי כוונת מדרש רבותינו ז"ל על פסוק ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו עד כאן, והוא דמרדכי הצדיק ראה והפליא פלא איך נהפוך

הוא דישראל חובה עליהם מצוה מן התורה עשה ולא תעשה למחות את זרע עמלק, והן עתה המן הרשע שהוא נין זרע עמלק הוא יגור לאבד זרע ישראל חיו ולא יזכר שם ישראל עוד, ולכן ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו בן בנו של קרהו שהוא מורע עמלק אשר מצוה עלינו עשה ולא תעשה למחות את זכרם והן עתה אשר אמר המן לשקול על גנוי המלך ביהודים לאבדם.

וְזָרְהוּ רמו מה שאמרו בש"ס מהיב איניש לבסומי כפוריא עד דלא ידע בין אהור המן לברוך מרדכי עד כאן, וכבר דשו בה רב"ם, ועל פי האמור יובן, והוא דהמן הרשע גם כן נקט כהאי לישנא במה שאמר הפסוק ויבפר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו, ודברי המן בזה הוא לשון מקרה שסיפר להם כל אשר קרהו דהלך לפני מרדכי כעבד לפני רבו, אבל דברי מרדכי מה שאמר להתך את כל אשר קרהו לרמוז לו דאיך נהפוך הוא שהחובה ומצוה עלינו למחות את זרע עמלק בעשה ולא תעשה והן עתה המן שהוא מורע עמלק יגור על היהודים לאבדם. **וְזָרְהוּ** שאמר מהיב איניש לבסומי כפוריא עד דלא ידע מה יש הפרש בין מה שאמר מרדכי את כל אשר קרהו לבין מה שאמר כן גם כן המן את כל אשר קרהו דדברי המן בזה הוא לשון מקרה, ודברי מרדכי בזה הוא לרמוז בן בנו של קרהו שהוא עמלק שיש מצות עשה ולא תעשה למחות את זרע עמלק וכנזכר לעיל.

וְזָרְהוּ גם כן מה שאמרו לו הכמיו אם מורע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו, ויש לדקדק כפל נפול תפול לפניו, ולפי האמור אתי שמיר דפיהם הכשילם וכיוצא אל האמת דהיהודים יש להם עשה ולא תעשה וכיון שהחילות לנפול לפניו אם כן כי נפול תפול

לוח המפתחות לסי קול יהודה רצט

על פסוק אם על המלך, אילו לא מת משה.
מחלוקת הפוסקים בפותח הלוח לרשות הכור.
והתמכרותם שם לאויבך, זכור את אשר עשה
לך עמלק, ושמרו בני ישראל את השבת.
ישנו עם אחד מפורר, נתתן לי נפשי בשאלתי,
ויאמר הרבונה אחד מן הסריסים.

דרוש ב לשבת זכור

מתחיל מדף קכג

טעם לשם שבת זכור, כי מהה אמהה.
מאמר רבותינו זכרונם לברכה על פסוק וידי
משה כבדים וכו'. בפרק קמא דמגילה על
פסוק בעצלתים ימך המקרה, מדרש כשראה
אדם הראשון את קין ישמה אמר לו מה נעשת.
עוד טעם לשם שבת זכור, מאמר רבותינו
זכרונם לברכה ויגד לו מדרכי, כי אם החרש
תהרישי בעת הזאת, ישנו עם אחד מפורר.
באופן אחר אם החרש תהרישי במה יכתב
עטיר מ'א זכרונם לברכה בספר עזרא, מי הוא
זה ואיזהו אשר מלאו לבו, ונשלחו ספרים וכו'.
כי אם החרש תהרישי, נתתן לי נפשי בשאלתי.
באופן אחר כי אם החרש תהרישי, ועטיר
הרמז פירש, כי נמכרנו אני ועמי, מדרש
אלי אלו למה עזבתני, באופן אחר כונת
המדרש אלי אלו במה שאמרנו במדרש סדר
בראשית.

דרוש ג לשבת זכור

מתחיל מדף קלה

טעם לשם שבת זכור, מי יתן טהור
ממא, אהת דיבר אלהים, שיר המעלות
לדוד לולי הי שהיה לנו, מדרש על פסוק
למנצה על אילת השחר מזמור לדוד, חכם
מהו אומר מה העדות, בן אדם התחיינה.
ישנו

הנוכרת לעיל, אמרו מלאכי השרת למה קנסת
מיתה, שאילו לחכמה הוטא מה עונשו, יסור
יסרני יה, והיה בשומעו את דברי האלה,
שני אופנים, מאמר רבותינו זכרונם לברכה
מי נתן למשכה יעקב וכו', אם תשוב ישראל
אלו תשוב אם תשוב עד שדי, מה יתאונן
אדם הי, תפאתי אודיעך וכו', לך לברך
תפאתי, מאמר רבותינו זכרונם לברכה על פסוק
תודיעני אודת, שובה ישראל עד הי אלהיך,
מסרה שלשה מריתי, מסרה המשנה פסוקים
דבר אל בני ישראל בני לאמר, נתתן נתן
לו, שאילו לשלמה עד היכן כחה, טובים
השנים מן האחד, מי יעלה בהר הי, מדרש
כשרוח דרומית מנשבת, אבא בנימין מצטערי,
טובים השנים מן האחד, מי נתן למשכה יעקב,
שובה ישראל עד הי אלהיך, כי ביום הזה
יכפר עליכם, מאת הי היתה זאת, לו חכמו
ישכילו זאת, שני אופנים.

דרוש א לשבת זכור

מתחיל מדף קח

מדרש פסיקתא הלא ידעת אם לא שמעת,
ומהרייא זכרונם לברכה רמו אשר קרך בדרך,
ישנו עם אחד מפורר, קושיא על דברי התוכפות
בפסחים, מדרש פסיקתא הנוכר לעיל, בצאת
ישראל מצרים מההדיא, ויגד לו מדרכי
את כל אשר קרהו, ויאמר משה לאהרן מה
עשה לך, מאמר השנים על פסוק לדוד
שמרה נפשי כי חסיד אני, מאמר רבותינו
זכרונם לברכה על פסוק זכרני הי ברצון עמך
אמר דוד, ישנו עם אחד, נתתן לי נפשי
בשאלתי, מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו
לעשות בן, מאמר רבותינו זכרונם לברכה

ש לוח המפתחות לס' קול יהודה

ישנו עם אחד מפורז, ואת פדשת הכסף. חייב איניש לכסומי בפוריא, יבוא המלך והמן, שוכה ישראל עד הי אלהיך, וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו, באופן אחר ישנו עם אחר, כי נמכרנו אני ועמי.

מדרש ויאמינו בה' ובמישה עבדו, מדרש ויהי בשלח פרעה, ויהפך לבב פרעה ועבדיו ופירש רש"י, ויאמר יתרו ברוך ה', ויהפך לבב פרעה, שני אופנים, ויושע הי למה וכו'. תם מהו אומר, מה שהתחיל בעשרת דברות אנכי הי אלהיך, אחת דיבר אלהים על מה שכתב בית אהרן קריספין דף י"ד, אחת דיבר אלהים, שני אופנים, עני' וזמרת יה' ב' אופנים.

דרוש ד לשבת זכור

מתחיל מדף קמב

ישנו עם אחד מפורז, אם על המלך טוב, ויאהב המלך את אשתו, מדרש אל' אלי למה עזבתני, לך כנוס את כל היהודים, אלדד ומידר מתנבאים, הנה נתחכמה לו פן ייבה, התיצבו וראו את ישועת ה', ויקם מלך חדש על מצרים, שני אופנים, אחת דיבר אלהים שני אופנים, מדרש ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו, מחייב איניש לכסומי בפוריא עד דלא ידע, אם מרע היהודים מרדכי, אחת דיבר אלהים.

דרוש ב לשב"הג

מתחיל מדף קסא

טעם לשם שבת הגדול, ואלה שמות בני ישראל ממהרמ"א זכרוננו לברכה, ויאמר הי דאה ראיתי מספר שולחן הטהור, הכס מהו אומר, עוד טעם לשם שבת הגדול, מה אמר הי בני בכורי ישראל, דבר נא באוזני העם, לא ידעתו את הי, מדרש ויושע הי וכו' למה וכו', באופן אחר מהנשיד זכרוננו לברכה, וזנה פירש כמוהר"ע זכרוננו לברכה ראה ראיתי, ויושע הי למה וכו', תהילת עשרת הדברות אנכי הי אלהיך, מדרש הי ימלך לעולם למה וכו', שני אופנים, דיני בדיקת החמץ בקיצור, דיני קדש ורחץ בקיצור.

דרוש א לשב"הג

מתחיל מדף קמט

מדרש שהבכורות עשו מלחמה במצרים, טעמים לשם שבת הגדול, חכס מהו אומר מה העדות וההוקים, ויאמר הי אל משה ראה ראיתי שתי ראיות, והרב כסא שלמה פירש ויאמר הי אל משה ראה, וכוה יובן שאלת ארבעה בנים חכס מהו אומר וכו', וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הי, באופן אחר בפסוק ראה ראיתי את עוני עמי, וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הי, לא ידעתו את הי, מדרש ויושע הי כיום ההוא.

דרוש ג לשב"הג

מתחיל מדף קעד

ויאמר משה למה הרעות לעם הזה וכו', סמיכות התורה מתהילתה לסופה, שני אופנים, תם מהו אומר, אחת דיבר אלהים, למה הרעות לעם הזה, ולא שמעו אל משה, וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הי, באופן אחר למה הרעות לעם הזה, בהקדים אי ואו (חלק), ולא שמעו אל משה, וידבר אלהים אל משה הנ"ל, מדרש ויהי בשלח פרעה